

BÀN VỀ 25 ĐỊNH NGHĨA VĂN HÓA (PHẦN I)

CHU TẤN

"...có đặt "con người toàn thể" trong tương quan "Quốc gia Dân Tộc, mới xác định được hướng đi của Văn Hóa. Đây là tư tưởng và là chủ trương đứng dẫn và sâu sắc của chúng tôi khi khẳng định Văn hóa có Tính Quốc Dân..."

Trong thời đại bùng nổ cuộc "cách mạng truyền thông" (cuối thế kỷ 20) và thời đại "Toàn Cầu Hóa" hiện nay (Thế Kỷ 21) đề tài văn hóa, khái niệm văn hóa, nội dung và bản sắc văn hóa dân tộc, hay "thời đại văn hóa "toàn cầu hóa" v.v.. không những đã trở thành quá phổ thông, mà còn được các bộ môn khoa học nhân văn không ngừng nghiên cứu và đào sâu hơn bao giờ hết.... Tuy nhiên cũng không có một danh từ nào bao la và khó định nghĩa như danh từ văn hóa... Người ta còn nhớ năm 1952 hai nhà nhân loại học nổi danh người Mỹ là A. Kroeber và C. Kluckhohn trong tác phẩm "Culture - a critical review of concepts and definitions" (Văn Hóa - tổng luận phê phán các quan niệm và định nghĩa) đã tổng kết và thử liệt kê có tới 164 định nghĩa khác nhau về văn

hóa! Trong lần xuất bản thứ hai của cuốn sách trên, số định nghĩa đã được cập nhật lên tới 200! (1) Cho đến nay số lượng định nghĩa về văn hóa không biết đã tăng lên bao nhiêu! Việc đi tìm một định nghĩa "chính xác" và "đầy đủ" về văn hóa được nhiều người chấp nhận, là điều khó khăn vô cùng! Trong bài này, chúng tôi chỉ xin giới hạn nêu ra 25 định nghĩa về văn hóa tiêu biểu nhất từ xưa cho đến nay để chúng ta cùng nhận định và thảo luận.

I- Nhận Định Về 25 Định Nghĩa Văn Hóa Tiêu Biểu

Định Nghĩa Văn Hóa Thứ Nhất:

Có thể coi đây là định nghĩa GỐC về văn hóa, vì danh từ Văn Hóa (Culture, tiếng Pháp, và tiếng Anh; Tiếng Đức là Kultur; Tiếng Nga là Kultura) đều bắt nguồn từ tiếng gốc Latinh là "Cultus" nghĩa là gieo trồng, trồng trọt được dùng theo nghĩa Cultus Agri là "gieo trồng ruộng đất" và Cultus Animi là "gieo trồng tinh thần" tức là sự giáo dục, giáo dưỡng tâm hồn con người. Xem thể từ nguyên nghĩa Latinh Cultus hay văn hóa có tác dụng chính là "trồng cây" hay "Trồng người" nói theo Quản Trọng "Kế hoạch trăm năm không gì bằng "trồng Người" (Bách niên chi kế mạc như "thụ nhân").

Định Nghĩa Văn Hóa Thứ Hai:

Rút ra từ lời thoán trong quẻ Bí của Kinh Dịch mà học giả Nguyễn Đăng Thục có đề cập tới trong bài "Thế Quân Bình Văn Hóa Việt Nam"

"Quan thiên văn dĩ sát thời biến, quan nhân văn dĩ hóa thành thiên hạ".

(Nhìn hiện tượng trên trời để xét sự biến đổi của thời tiết. Nhìn hiện tượng của nhân quần xã hội để hóa nên thiên hạ thay đổi thế giới").

"Theo nghĩa đen thì chữ Văn ở trong câu thoán từ này là cái đã hiện ra cho mắt thấy tai nghe, có tương quan với vật khác. Và chữ Hóa là có ý nghĩa đổi khác theo mục đích nào. Ý nghĩa của Văn thì tĩnh, ý nghĩa của Hóa thì động"...(2)

Vẫn theo học giả Nguyễn Đăng Thục thì "Văn hóa là tất cả những cái gì của nhân loại để điều hòa thích ứng với hoàn cảnh đặng sinh tồn, hoàn cảnh, địa lý khí hậu hay là thiên nhiên "Quan nhân

văn dĩ hóa thành thiên hạ” là điều hòa thích ứng hoàn cảnh xã hội lịch sử mà nhân loại chủ động hóa thành.”

“Đây là định nghĩa văn hóa hết sức tổng quát, mà cũng hết sức xác thực của truyền thống cổ truyền Á Đông vốn đứng ở quan niệm biến dịch để nhìn nhận sự vật một cách hội thông, chứ không nhìn nhận vụn vặt “Thánh nhân hữu dĩ kiến thiên hạ chi chí đồng nhi quan kỳ hội thông (Hệ Từ Dịch). Bậc thánh nhân có thấy được cái động biến không ngừng của thiên hạ mà nhìn nhận ở phương diện tổng quát hội thông nghĩa là cả ở phương diện động lẫn phương diện tĩnh vậy. Quan niệm ấy xác thực vì nó luôn luôn đi sát với hoàn cảnh thực tế, không rời xa xã hội, để quan niệm văn hóa ở trừu tượng. Và như vậy thì văn hóa cũng như xã hội cũng không thể rời khỏi được hoàn cảnh địa lý khí hậu và lịch sử là khung cảnh trong đó nó trưởng thành và khai triển. Cho nên chúng ta không thể quan niệm một nền văn hóa cho dân tộc này, theo như ý người ta muốn, không cần để ý đến hàng ngàn năm lịch sử “*Văn hiến chi bang*” với bao nhiêu thế hệ tích lũy, những kinh nghiệm chông chắt trên giải đất “*Nam quốc sơn hà Nam đế cư*” này vậy. Văn hóa đã là toàn diện sinh hoạt của xã hội, một mặt nó có tính cách luôn luôn biến đổi không ngừng, trừ những văn hóa nào đã chết như văn hóa Ai cập, hay Can Đê chẳng hạn. Một mặt văn hóa có tính cách bền vững, vì nó là cái cây mà gốc rễ mọc sâu trong quá khứ, truyền thống, ngọn thì vươn tới cái tương lai vô cùng. Lấy toàn thể mà nói thì văn hóa của một xã hội có tính cách bền vững còn lấy từng bộ phận mà nói thì có sự thay đổi biến hóa. Bền vững hay sự thay đổi, là 2 phương diện hỗ tương của văn hóa. Cho nên ở giai đoạn lịch sử nhất định nào, một dân tộc hay một nhóm người đã trưng bày ra một thể quân bình của Văn hóa, biểu thị cái trạng thái, quân bình của xã hội trong đó cá nhân tìm thấy quân bình ở tâm hồn mình, quân bình giữa cá nhân và đoàn thể, bên trong xã hội và quân bình giữa xã hội với hoàn cảnh tự nhiên của nó. Ấy là thời đại thịnh vượng của lịch sử dân tộc. Ở giai đoạn suy đồi của lịch sử, và xã hội mất quân bình nội bộ, khủng hoảng trong tinh thần. Bởi vì giữa tinh thần cá nhân và hoàn cảnh xã hội có một sự quan hệ mật thiết với nhau.”...

Qua đoạn văn bình luận hết sức sâu sắc của học giả Nguyễn Đăng Thục mà chúng tôi trích dẫn ở trên chúng ta thấy định nghĩa thứ hai về Văn Hóa theo Kinh Dịch có 5 ưu điểm sau:

Văn hóa là sản phẩm của con người hay do con người sáng tạo ra.

Văn hóa luôn gắn bó với hoàn cảnh khí hậu thiên nhiên cùng lịch sử, xã hội con người.

Nội dung của văn hóa luôn luôn có 2 mặt "TỊNH" và "ĐỘNG" hay "BỀN VỮNG" và "BIẾN ĐỔI"

Phải quán xét văn hóa một cách tổng quan trên cả hai mặt "Động" và "Tĩnh" mới có thể "Hội Thông" được chân tướng hay "Bản chất" của văn hóa.

Văn hóa có sứ mệnh thăng hoa con người và xã hội, thay đổi thế giới.

Định Nghĩa Văn Hóa Thứ Ba:

Của học giả Lưu Hưởng Trung Hoa. Tại Trung Hoa, có lẽ Lưu Hưởng là người đầu tiên giải thích về khái niệm Văn Hóa. Trong bộ Thuyết Uyển của Lưu Hưởng, quyển 15, Chỉ Vũ có đoạn: (3) "*Phàm vũ chi hưng, vị bất phục dã, Văn hóa bất cải, nhiên hậu gia tru*" (Phàm là dùng đến vũ lực thì đều là vì có người không chịu quy phục. Khi mà văn trị giáo hóa không thay đổi được họ thì mới tiến hành trừng phạt).

Ảnh hưởng theo lối giải thích Văn hóa của Lưu hướng, nên sau này đa số các bộ tự điển của Việt Nam và của Tàu đều định nghĩa Văn Hóa là dùng Văn để Giáo Hóa con người. Định nghĩa văn hóa thứ ba này dĩ nhiên là thiếu sót rất nhiều, nhưng cũng có ưu điểm là ngắn gọn, dễ hiểu và cũng nói lên được vai trò hay chức năng của Văn hóa là để Giáo hóa con người, cải biến xã hội (Tương tự nghĩa gốc số một và một phần nào giá trị của định nghĩa thứ hai dù chỉ một phần thôi!)

Định Nghĩa Văn Hóa Thứ Tư:

Trong cuốn *Việt Nam Văn Hóa Sử Cương*, học giả Đào Duy Anh theo giới thuyết của Félix Sartiaux mà thích nghĩa Văn hóa là: "Chỉ chung tất cả các phương tiện sinh hoạt". Trong lời tựa tác giả Đào Duy Anh khiêm tốn trình bày "Quyển sách bị nhân soạn đây

chỉ cốt cống hiển một mớ tài liệu cho những người muốn ôn lại cái vốn của văn hóa nước nhà, chứ không có hy vọng gì hơn nữa”.

“Theo giới thuyết của Félix Sartiaux thì “văn hóa về phương diện động là cuộc phát triển tiến bộ mà không ngừng của những tác dụng xã hội, về kỹ thuật, kinh tế, tư tưởng, nghệ thuật, xã hội tổ chức, những tác dụng ấy tuy liên lạc mà vẫn riêng nhau. Về phương diện tĩnh thì văn hóa là trạng thái tiến bộ của những tác dụng ấy ở một thời gian nhất định, và tất cả những tính chất mà những tác dụng ấy bày ra ở các xã hội loài người”.

Học giả cũng giải thích thêm: “Người ta thường cho rằng văn hóa chỉ những học thuật tư tưởng, của loài người, nhân thể mà xem văn hóa vốn có tính chất cao thượng đặc biệt. Học thuật tư tưởng cố nhiên là ở trong phạm vi văn hóa, nhưng phạm sự sinh hoạt về kinh tế, chính trị, và xã hội, cùng hết thấy các phong tục tập quán, cũng ở trong phạm vi văn hóa. Hai tiếng văn hóa chỉ chung tất cả các phương diện sinh hoạt của loài người, cho nên ta có thể nói rằng: Văn hóa tức là sinh hoạt... Văn hóa tức là sinh hoạt thì không kể là dân tộc văn minh hay dã man đều có văn hóa riêng của mình, chỉ khác nhau về trình độ cao hay thấp mà thôi.” (4)

“Bỉ nhân biên sách này, cũng dựa theo giới thuyết của Félix Sartiaux mà chia đại khái ra ba bộ phận như sau này:

- 1-Kinh tế sinh hoạt
- 2- Xã hội sinh hoạt
- 3-Trí thức sinh hoạt”.

Định nghĩa văn hóa của Félix Sartiaux mà học giả Đào Duy Anh nêu lên vừa có ưu điểm vừa có khuyết điểm:

Về Ưu điểm có 2:

- Thừa nhận là nội dung văn hóa có 2 mặt “Động” và “Tĩnh” như định nghĩa thứ hai của Kinh Dịch đã nói ở trên.

- Văn hóa là tất cả các phương diện sinh hoạt chứ không riêng “trí thức sinh hoạt” mới là văn hóa (như một số người đã hiểu lầm)

Về khuyết điểm:

- Chỉ nêu lên tác dụng của văn hóa còn bản chất văn hóa là gì? Ngay Félix Sartiaux cũng chưa xác định được mà chỉ nói chung chung....

- Văn Hóa bắt nguồn từ đâu? Cứu cánh của Văn hóa là gì Félix Sartiaux chưa đào sâu!

- Có mấy loại hình văn hóa? Như thế nào Félix Sartiaux cũng chưa nắm rõ! Thì làm sao phát triển được văn hóa?

Định Nghĩa Văn Hóa Thứ Năm:

của một nhà văn, nhà chính trị Pháp: Edouard Herriot: "Văn hóa là cái còn lại khi người ta đã quên đi tất cả, là cái vẫn thiếu khi người ta đã học tất cả".

(La culture c'est ce qui reste quand on a tout oublié; C'est ce qui manque quand on a tout appris).

Đây là một định nghĩa "tuyệt hay" và vô cùng sâu sắc, độc đáo, lại như "ẩn một nụ cười"....

- Tuyệt hay, vì tác giả không cần định nghĩa văn hóa sao cho "đầy đủ" mà chỉ lưu tâm bậc nhất đến "tinh nghĩa" thuộc về "bản chất" hay "cái Hồn" của Văn hóa mà thôi!

- Vô cùng độc đáo và sâu sắc vì: tác giả nêu lên 2 điểm thuộc về Đặc tính của Văn Hóa "*Cái Còn lại*" "sau khi Quên"- "Đã học" mà "*vẫn thiếu*"... Lạ nhỉ ! Văn hóa là "cái còn lại" sau khi người ta đã quên tất cả! Đã quên tất cả thì đâu còn nhớ điều gì! Nhưng cái muốn quên mà không quên được vì là điều "quá tinh vi", "quá uẩn áo" đã đi vào tiềm thức hay đã đi vào "*cốt tủy*" của con người. Điều gì đã đi vào được "tiềm thức sâu thẳm nhất hay đã đi vào "*cốt tủy*" của con người – Chính cái "*cốt tủy*" cái "*còn lại đó*" mới là văn hóa! Điều kỳ diệu thứ hai: "Muốn tìm hiểu văn hóa người ta phải đọc học tất cả! Khi đã đọc học tất cả, người ta tưởng là đã hiểu được văn hóa là gì! Nhưng không đâu! Khi đã học tất cả rồi người ta vẫn cảm thấy "*Thiếu*" cần phải "học thêm nữa" "Vây là vẫn chưa hiểu văn hóa là gì hay sao? Lại cần phải học thêm nữa...Biển học mênh mông mà ...

- Sau khi định nghĩa văn hóa một cách độc đáo sâu sắc nhất như trên, tác giả Edouard Herriot lại như ẩn một nụ cười "Quý vị....cứ tìm hiểu thật kỹ về văn hóa đi nhé! Nghiên cứu cho thật thâm sâu.... Quý vị ráng tìm ra một định nghĩa "xác thực nhất", "đầy đủ nhất" đi nha! Nhưng ...quí vị cũng coi chừng đấy... Điều mà quí vị nghiên cứu hay cả "khám phá" ra biết đâu chỉ là "cái xác" cái "cặn bã" còn "*cái Hồn*" của văn hóa đã bay xa rồi! (Smile)

Định Nghĩa Văn Hóa Thứ Sáu:

của học giả Hồ Hữu Tường: Trong cuốn sách mỏng nhưng đọc rất thích thú và hấp dẫn vô cùng: "Tương lai Văn Hóa Việt Nam" (5)

Học giả Hồ Hữu Tường đã định nghĩa "Văn Hóa là cái gì làm cho con người trở thành NGƯỜI (Người Việt Hoa) .

Đây cũng là một định nghĩa sâu sắc độc đáo và mới lạ

- Trong "Tương Lai Văn Hóa Việt Nam" học giả Hồ Hữu Tường đã lên tiếng "chê" định nghĩa "văn hóa gốc" của Tây phương chỉ là "trồng trọt" ...

- Vẫn theo Hồ Hữu Tường thì văn hóa Việt Nam là vô cùng phong phú, vô cùng cao quý và vĩ đại... Tác giả ví như người đã tình cờ (hay thị kiến-tiên tri thấu thị...) khám phá thấy Văn Hóa Việt Nam là cả một kho tàng không những lớn lao mà còn quý giá hơn vàng ngọc châu báu nữa cơ... ..Lớn tới nỗi một mình tác giả- cho dù suốt đời- cũng không thể nào khám phá hay khai thác hết được nên tác giả phải lên tiếng GỌI ĐÀN....

- Lỗi định nghĩa văn hóa của Hồ Hữu Tường không những sâu sắc, độc đáo mà còn mới lạ nữa. Mới lạ ở điểm: Hồ Hữu Tường là người đầu tiên tại Việt Nam đề cập tới sứ mạng của văn hóa. Văn hóa không chỉ có vai trò hay tác năng giáo hóa con người mà cao hơn thế, văn hóa có SỨ MẠNG làm cho con người trở thành NGƯỜI (Chữ Người Việt Hoa) Tới đây có người sẽ hỏi: Chữ người "viết thường" với chữ "Người viết Hoa" khác nhau như thế nào? Xin thưa chữ người viết thường là con người "bình thường" như tất cả chúng ta (Vừa có tốt vừa có xấu...) hay còn gọi là con "người phàm" (phàm phu) Mà đã là con người phàm phu là con người "bất toàn" (còn rất nhiều khuyết điểm-vì nhân vô thập toàn mà...-Còn chữ NGƯỜI (viết hoa) là con Người hoàn hảo đạt tới cứu cánh CHÂN THIÊN MỸ. Tất cả đều hoàn thiện ở nơi mình hay còn gọi là con người TOÀN VẸN TRỌN LÀNH. Dĩ nhiên đây chỉ là "lý tưởng", nhưng đích thực văn hóa quả có sứ mạng đó. Chỉ với một định nghĩa ngắn gọn này, Hồ Hữu Tường đã đưa Văn Hóa Việt Nam trở thành một cái "Đạo của Dân Tộc" (Trước Hồ Hữu Tường nhà văn hóa lớn Lý Đông A cũng chủ trương đưa Văn Hóa Việt trở thành một Đạo Sống của dân tộc) Đây là một đề tài rất hay, chúng ta sẽ bàn trong một dịp khác!

Định Nghĩa Văn Hóa Thứ Bảy:

Năm 2002, Hội Đồng Văn Hóa Giáo Dục, Khoa Học Liên Hiệp Quốc (UNESCO) đã thống nhất đưa ra một định nghĩa mới về Văn hóa như sau:

“Văn hóa nên được đề cập đến như là một tập hợp của những đặc trưng về tâm hồn, vật chất, trí thức, và xúc cảm của một xã hội hay một nhóm người trong xã hội và nó chứa đựng, ngoài văn học và nghệ thuật, cả cách sống, phương thức chung sống, hệ thống giá trị, truyền thống và đức tin” (6)

Định nghĩa văn hóa của UNESCO có ưu điểm:

- Tương đối đầy đủ...
- Dễ hiểu, phổ thông
- Bao quát nhiều thành tố, nhiều lãnh vực và mô hình văn hóa
- Trung thực trung dung (bằng cách nêu lên những đặc trưng của văn hóa: từ “tâm hồn, vật chất, trí thức, và xúc cảm, văn học, nghệ thuật... lại thêm cách sống, phương thức chung sống, hệ thống giá trị, truyền thống và đức tin...

Mặc dầu vậy, định nghĩa trên cũng còn một vài ba khuyết điểm:

- Chưa xác định rõ bản chất văn hóa là gì?
- Không đề cập đến tính chất “Động – Tĩnh” của văn hóa
- Không đề cập đến chức năng và sứ mệnh của văn hóa...

Định Nghĩa Văn Hóa Thứ Tám:

của học giả Đỗ Trọng Huề. Trong cuốn “Một cách nhìn khác về Văn Hóa Việt Nam” tác giả Mặc Giao (7) đã đề cập đến định nghĩa Văn Hóa của học giả Đỗ Trọng Huề (8) mà chúng tôi xin trích lại nguyên văn như sau:

“Học giả phân tích Văn hóa theo bốn nghĩa: hai nghĩa hẹp và hai nghĩa rộng Nghĩa hẹp thứ nhất Văn Hóa chỉ kiến thức hay học vấn, Khi khen một người có văn hóa cao là khen người đó có kiến thức hay học vấn cao. Khi chê một người thiếu văn hóa có nghĩa là người đó ít học, hay kiến thức kém.

Theo nghĩa hẹp thứ hai Văn Hóa dùng để chỉ văn chương và nghệ thuật, trong đó có đủ cả các bộ môn ca, nhạc, vũ hội họa, điêu khắc, kiến trúc, kịch trường, điện ảnh, Nghĩa này được dùng khi nói tới một công trình văn hóa, tác phẩm văn hóa, trung tâm văn hóa, nhà văn hóa, đêm văn hóa, trình diễn văn hóa, triển lãm văn hóa.

Nghĩa thứ ba là nghĩa rộng, Văn Hóa chỉ phần sinh hoạt của loài người, trong lĩnh vực tinh thần. Đó là những học thuyết, những triết thuyết, đưa dẫn suy tư của con người, lên một bình diện cao hơn đời sống vật chất thường ngày. Những Khổng Tử, Lão Tử, Socrates, Platon... là những người đã nâng cao trình độ văn hóa của nhân loại. Thêm vào đó là những tìm tòi và tin tưởng có tính cách tâm linh hay nói nôm na là những niềm tin tôn giáo, những tin tưởng về những gì xảy ra trong cõi vô hình, có khả năng chi phối ngay trong và sau cuộc sống hiện tại. Văn hóa thăng hoa của tinh thần khác biệt với những tiến bộ về vật chất, được gọi là Văn Minh. Văn Minh là những tiến bộ về kỹ thuật nhằm cải biến đời sống vật chất của con người. Văn Hóa gồm đạo đức, luân lý, tôn giáo, nâng con người lên trong lĩnh vực tinh thần.

Tuy nhiên nếu văn hóa được dùng để chỉ chung sinh hoạt của con người, sinh vật thượng đẳng trong vũ trụ, khác với tất cả các loài cầm thú thì ở nghĩa thứ tư, nghĩa rộng nhất, Văn Hóa bao gồm cả Văn Minh vì Văn Hóa chính là sự tiến bộ của con người, cả về phương diện tinh thần lẫn vật chất hầu làm cho đời sống con người, được hạnh phúc hơn, phong phú hơn. Hay nói cách khác, là tiến gần tới Chân Thiện Mỹ, lợi và thú hơn. Nghĩa rộng thứ tư này có thể được dùng như một định nghĩa cho Văn hóa”.

Ưu điểm của định nghĩa này:

Tác giả khéo chia thành 4 trình độ nhận thức về Văn Hóa: Hai nghĩa hẹp và hai nghĩa rộng để giúp cho độc giả dù không phải chuyên viên nghiên cứu về văn hóa hay thậm chí là người sơ cơ, hay lần đầu tiên muốn đọc học tìm hiểu về Văn Hóa cũng hiểu được nội dung Văn hóa rộng hẹp cao thấp như thế nào. Lối trình bày diễn giải về Văn Hóa của học giả Đỗ Trọng Huề theo phương pháp sư phạm đi từ dễ đến khó, từ thấp lên cao rất giản dị, rõ ràng khúc triết nên đạt tính chất phổ thông và theo hướng đại chúng hóa Văn Hóa Đây là một điểm son lớn của tác giả.

Trong nghĩa rộng thứ nhất tác giả đã giải thích khá rõ sự khác nhau giữa Văn Hóa và Văn Minh. Văn Hóa (Culture) là sự tiến bộ về Tinh Thần. Văn Minh (Civilisation) là sự tiến bộ của con người về mặt Vật Chất, thiên về Kỹ thuật và Văn Minh đòi hỏi xã hội phải tiến tới một trình độ kỹ thuật nào đó mới gọi là Văn Minh (Thí dụ văn minh nông nghiệp, văn minh cơ khí...) trong khi Văn Hóa không cần đòi hỏi một trình độ kỹ thuật nào cả. Sự khác

nhau giữa Văn hóa và Văn Minh còn ở điểm: Văn Minh thuộc về lãnh vực vật chất, kỹ thuật nên có tính chất quốc tế, trong khi Văn Hóa có tính cách quốc gia hay khu vực (Văn Hóa Việt, Văn Hóa Nhật, Văn Hóa Thái Lan, Văn Hóa Đông Phương, Văn Hóa Tây Phương v.v...)

Trong nghĩa rộng thứ hai: Tác giả lại minh giải: Tuy giữa 2 danh từ Văn Hóa và Văn Minh có sự khác nhau như trên, nhưng Văn Hóa là sư tiến bộ của con người trên cả 2 phương diện Tinh Thần lẫn Vật Chất nên nội dung Văn Hóa bao gồm cả Văn Minh vì cùng đem đến Hạnh phúc lợi lạc cho con người nên nghĩa rộng thứ hai này là là nghĩa rộng nhất và được coi như Định Nghĩa Văn Hóa của tác giả.

Khác với các định nghĩa Văn Hóa khác chú trọng đến việc tìm hiểu Bản Chất Văn Hóa là gì (What?) Tác năng hay chức năng Văn Hóa ra sao? Tìm hiểu các mặt “Động Tĩnh” của Văn Hóa v..v.. Học giả Đỗ Trọng Huề không có ý định giải nghĩa Văn Hóa theo hướng đó Tác giả chỉ muốn giúp độc giả hiểu nội dung văn hóa hẹp rộng như thế nào (How?) mà thôi. Chúng ta cần tôn trọng ý hướng định nghĩa Văn Hóa của tác giả và không thể đòi hỏi gì hơn.

Định Nghĩa Văn Hóa Thứ Chín:

của Pitirim Alexandrovich Sorokin người sáng lập khoa Xã Hội học của Đại Học Harvard:

“Với nghĩa rộng nhất Văn Hóa chỉ tổng thể những gì được tạo ra ,hay được cải biến bởi hoạt động có ý thức hay vô thức của hai hay nhiều cá nhân tương tác với nhau và tác động động đến lối ứng xử của nhau)(9).

Đây là định nghĩa Văn Hóa theo góc độ tìm hiểu về nguồn gốc (Tìm hiểu những thành tố tạo nên văn hóa đến từ đâu,...tương tác với nhau ra sao) Với loại định nghĩa có góc nhìn đặc biệt này, người viết chỉ xin nêu lên các đặc điểm, còn việc nhận định ưu khuyết điểm xin để giành quí độc giả xét đoán.

Đặc điểm của định nghĩa này:

Vì nội dung Văn hóa quá bao la –Nói theo kiểu các nhà bình luận trong nước –là “nội hàm” văn hóa rất lớn- nên tác giả gọi văn hóa là tổng thể” những gì được tạo ra là rất đúng, rất trung thực ...Theo chúng tôi, chữ dùng “tổng thể” không những “trung thực” và còn “đắc địa” nữa.

Văn hóa được tạo thành bởi những hoạt động có “ý thức” hay “vô thức” của con người. Khen cho con mắt tinh đời (Kiều), Tác giả đã có lối nhìn chính xác và trung thực, toàn vẹn về con người... (Ngày nay những nhà tâm lý học, nhất là những nhà tâm lý học miền sâu đều công nhận rằng “Ý thức” chỉ là một phần rất nhỏ trong kho tàng “vô thức” hay “siêu thức” vô biên vô lượng ... còn ẩn tàng trong con người). Có ai trong chúng ta có thể nào phủ nhận “vô thức” không là thành tố quan trọng của Văn Hóa hay không?

Các hoạt động ý thức hay vô thức của con người, không chỉ “tương tác” với nhau, mà còn “tác động” đến lối “ứng xử” của nhau nữa..Do trên nội dung Văn Hóa không chỉ “đa dạng”, “rộng lớn: mà còn “sâu thẳm” nữa....

Định Nghĩa Văn Hóa Thứ Mười:

Theo “Đại từ điển Tiếng Việt”- của Trung Tâm Ngôn Ngữ và Văn hóa Việt Nam “Văn hóa là những giá trị vật chất, tinh thần do con người sáng tạo ra trong Lịch sử (10)

Đặc điểm của định nghĩa thứ mười này:

Tuy không nêu ra được điều gì mới, nhưng tương đối ngắn gọn và mang tính phổ thông.

Xác nhận Con người là chủ thể của Văn hóa.

Định Nghĩa Văn Hóa Thứ Mười Một:

của nhà nhân loại học người Anh Edward Burnett Taylor. “Văn Hóa hay Văn Minh hiểu theo nghĩa rộng trong dân tộc học là một tổng thể phức hợp gồm kiến thức, đức tin, nghệ thuật, đạo đức, luật pháp phong tục và bất cứ khả năng tập quán nào mà con người thu nhận được với tư cách là một thành viên của xã hội”(11). Đây là cách định nghĩa theo miêu tả: Tác giả tìm hiểu nội dung Văn Hóa bao gồm những yếu tố nào thì cố gắng liệt kê ra cho đầy đủ.

Đặc điểm của định nghĩa thứ 11:

Tác giả định nghĩa tổng quát Văn Hóa là một “tổng thể phức hợp” Cách gọi này đa số người đồng ý, nhưng cũng có một ít người không đồng ý hay chê trách và lên tiếng phản bác....

Tác giả quan niệm Văn Minh theo nghĩa rộng thì đồng nghĩa với Văn Hóa

Nội dung Văn Hóa gồm 7 yếu tố: Kiến thức, đức tin, nghệ thuật, đạo đức, luật pháp, phong tục, tập quán.....
Không những thế, văn hóa còn là bất cứ những khả năng, tập quán nào mà con người thu nhận được từ...xã hội.
Định nghĩa này không đề cập đến những giá trị vật chất, cũng là một thiếu sót lớn.

Định Nghĩa Văn Hóa Thứ Mười Hai:

của UNESCO Tháng 11 năm 1989. "Văn hóa bao gồm tất cả những gì làm cho dân tộc này khác với dân tộc khác, từ những sản phẩm tinh vi hiện đại nhất cho đến tín ngưỡng, phong tục tập quán, lối sống và lao động (12)

Đặc điểm của định nghĩa thứ 12:

Chính văn hóa làm thành bản sắc bản lĩnh của mỗi dân tộc khác nhau.

Trong định nghĩa Văn Hóa thứ 11 của E B Taylor đã bỏ sót giá trị vật chất nên UNESCO 1989 đã bổ sung "Văn hóa bao gồm tất cả những gì làm cho dân tộc này khác với dân tộc khác, từ những sản phẩm tinh vi hiện đại nhất (tức giá trị vật chất) cho đến tín ngưỡng, phong tục, tập quán, lối sống và lao động" (giá trị tinh thần).

Định Nghĩa Văn Hóa Thứ Mười Ba:

Của Nhà Xã Hội học Mỹ William Isaacs Thomas. "Văn hóa là các giá trị vật chất và xã hội của bất kỳ nhóm người nào (các thiết chế, tập tục, phản ứng cư xử " (13).

Đây là cách định nghĩa văn hóa nhằm xác định những chuẩn mực, hay những bảng giá trị xã hội và thời đại.

Đặc điểm và hệ luận của định nghĩa này:

Trong Văn Hóa tác giả đưa ra 2 loại giá trị "Giá trị vật chất & Giá trị xã hội. Thực ra trong văn hóa Đông Phương và Việt Nam, còn nhiều giá trị khác, chứ không phải chỉ có 2 loại giá trị này mà thôi.

Chúng ta cần nghiên cứu kỹ để bổ sung thật đầy đủ các giá trị hình thành văn hóa Việt Nam. Nhiên hậu, chúng ta mới có thể thiết dựng "Bảng giá trị mới" trong "Dân tộc Học" và "Văn hóa Học" Việt Nam.

Cánh cửa mới đã được mở ra đang chờ những nhà nghiên cứu Văn Hóa Văn Minh Văn Hiến Việt Nam bước vào....

Định Nghĩa Văn Hóa Thứ Mười Bốn:

của 2 nhà học giả Mỹ William Graham Sumner và Albert Galloway Keller thuộc Đại học Yale. "Văn Hóa là tổng thể những thích nghi của con người với các điều kiện sinh sống của họ chính là văn hóa hay văn minh...Những sự thích nghi này được bảo đảm bằng con đường kết hợp những thủ thuật như biến đổi, chọn lọc và truyền đạt bằng kế thừa"(14).

Đặc điểm của định nghĩa thứ 14:

Lỗi định nghĩa này áp dụng khoa Tâm Lý học điều hòa, thích nghi, thích ứng với môi trường thiên nhiên cũng như xã hội, kể cả ứng phó với thiên tai (do thiên nhiên gây ra (bão lụt, hỏa hoạn, sóng thần ...) đến nhân tai (Do con người tạo ra như áp chế, độc tài bạo lực và chiến tranh) nhất là ứng phó với những mâu thuẫn xã hội, quốc gia và quốc tế.

Công việc thích nghi với môi trường, là cả một quá trình học hỏi rèn luyện hình thành thói quen, hình thành nếp nghĩ nếp sống, và lối ứng xử của con người trở thành tập tục và truyền thống.

Tác giả lưu ý chúng ta, những thích nghi của con người được bảo đảm bằng con đường "kết hợp" những thủ thuật như "biến đổi" "chọn lựa" và "truyền đạt" bằng "kế thừa"

Các nhà nghiên cứu Âu Mỹ ít người nhìn vấn đề biến dịch theo quan niệm "Âm Dương" "Động- Tĩnh" như cách nhìn của Kinh Dịch. Nhưng bằng những phương pháp và đường lối khác họ cũng khám phá tiến trình của Văn Hóa là tiến trình thích ứng, điều hòa của con người thành hình những "thói quen" nếp nghĩ" "nếp sống", "truyền thống" và vừa "kế thừa" quá khứ vừa "truyền thừa" cho các thế hệ sau trong tương lai. Đó là mặt TỊNH của Văn hóa .Còn Mặt ĐỘNG là kết hợp những "biến đổi" "Chọn lựa" (lấy cái này bỏ cái kia) "truyền đạt" "kế thừa" và "Truyền thừa" . Giữa 2 mặt TỊNH và ĐỘNG là cây cầu: SỐNG- CÒN- NÓI- TIẾN- HÓA". Quán chiếu bản chất của Văn Hóa như trên, chúng ta có thể khẳng định 2 mặt TỊNH và ĐỘNG trong Văn Hóa là 2 nguyên lý không thể thiếu được khi chúng ta định nghĩa Văn hóa hay muốn bảo tồn và Phát huy Văn Hóa Việt Nam.

Định Nghĩa Văn Hóa Thứ Mười Lăm:

của Ralph một nhà Nhân Loại học Hoa Kỳ.

A- Văn Hóa suy cho cùng là các phản ứng lặp lại ít nhiều có tổ chức của các thành viên xã hội.

B- Văn Hóa là sự kết hợp giữa lối ứng xử mà các thành tố của nó được các thành viên của xã hội đó tán thành và truyền lại nhờ kế thừa" (15)

Lối định nghĩa này theo cấu trúc chú trọng về mặt tổ chức, cấu trúc của các nền văn hóa.

Đặc điểm và hệ luận của định nghĩa này:

Văn hóa suy cho cùng là các phản ứng lặp lại ít nhiều có tổ chức của các thành viên xã hội.. Có nghĩa là các thành viên trong xã hội tạo nên các phản ứng có tổ chức –lặp đi lặp lại ít hay nhiều như thế nào thì Văn hóa có sắc thái hay bản lĩnh đó.

Văn Hóa là sự kết hợp giữa các lối ứng xử mà các thành tố của nó được các thành viên của xã hội đó tán thành và truyền lại nhờ kế thừa, có nghĩa là các lối ứng xử không phải của từng cá nhân mà lẽ lối ứng xử về bất cứ phương diện nào, hoàn cảnh nào, thành tố nào phải được các thành viên trong xã hội tán thành mới thành "thói quen", "tập tục" hay "truyền thống" được kế thừa từ tổ tiên hay truyền thừa lại cho các thế hệ sau.

Khoa Văn Hóa Tổ chức nay đã được nghiên cứu sâu rộng tại các Quốc Gia tân tiến Âu Mỹ, trong khi khoa này còn rất mới mẻ tại Việt Nam.

Tuy nhiên chúng ta cần ý thức một cách sáng suốt rằng mỗi khoa hay mỗi phương pháp nghiên cứu văn hóa đều có giới hạn của nó, Hay nói đúng hơn đều có ưu điểm và khuyết điểm và chỉ là phương tiện phục vụ sự văn hóa và con người mà thôi. *Xin đừng ai lầm lẫn giữa "phương tiện" và "cứu cánh" hay nói theo lời Đức Phật dạy "Đừng làm ngón tay ta và mặt trăng"...*

Chưa có thời đại nào các vấn đề "Tôn giáo", "Văn hóa", Chính trị và "Xã hội lại quan trọng và liên quan gắn bó mật thiết với nhau, gần như không thể tách rời cho bằng thời đại chúng ta.

Về mặt Tâm linh Minh triết hay mưu lược người Việt không thua kém ai, nhưng về mặt "Tổ Chức" hay "Văn Hóa Tổ Chức" chúng ta còn kém (hay thua kém nhiều lắm!) Chúng ta nên nhìn thẳng vào khuyết điểm này để kịp thời sửa chữa. Bước đầu chúng ta nên đề cao tinh thần "Tự Phê" "Tự Phán" một cách thành khẩn, không

nên đổ lỗi cho người mà nên tự mình phải “*Phản Tinh thâm uyên*” (Chữ dùng của nhà Văn Hoa Lý Đông A) để tự phê, tự phán cá nhân mình, cũng như tổ chức của mình!) chắc chắn chúng ta sẽ tìm ra con đường Sáng, Con đường Sống, cho các tổ chức từ Đảng Phái cho đến Liên Minh, Mặt Trận, Lực Lượng, hay Phong trào chính trị của Phe Quốc Gia, bắt đầu từ hải ngoại cho đến trong nước.!

Cần duyệt xét lại từ nền tảng Nền Văn Hóa Chính Trị Việt!

Chúng ta cần có Tâm linh Việt, Minh Triết Việt, Văn Hóa Việt, Giáo dục Việt, Chính Trị Việt, Xã Hội Việt, Con mắt Việt, Tổ chức Việt và Hành Động Việt. Hãy khóc lên ôi Quê hương yêu dấu!

Đã đến lúc chúng ta cần nghiên cứu thâm sâu Văn Hóa Tổ Chức của Âu Mỹ kết hợp với tinh hoa tổ chức của Văn Hóa Việt Nam.

Định Nghĩa Văn Hóa Thứ Mười Sáu:

của PGS Phan Ngọc. Khác với những định nghĩa trước đây thường mang tính chất “*Tinh Thần luận*” PGS Phan Ngọc muốn định nghĩa văn hóa theo “*Thao Tác luận*” Thực vậy, trong cuốn “*Bản Sắc Văn Hóa Việt Nam*” tác giả quan niệm: 1/Không có cái vật gì gọi là văn hóa cả và ngược lại bất cứ vật gì cũng có cái mặt văn hóa. 2/Văn hóa là một quan hệ..Nó là mối quan hệ giữa thế giới biểu tượng và thế giới thực tại. 3/ Quan hệ ấy biểu hiện thành một kiểu lựa chọn riêng cho một tộc người, một cá nhân so với một tộc người khác, cá nhân khác Nét khác biệt giữa các kiểu lựa chọn làm cho chúng khác nhau tạo thành nền văn hóa khác nhau là độ khúc xạ 4/ Tất cả mọi cái mà tộc người tiếp thu hay sáng tạo, đều có một độ khúc xạ riêng có mặt ở mọi lãnh vực và rất khác độ khúc xạ ở một tộc người khác.”

Từ những nhận định trên, tác giả đưa ra một định nghĩa Văn Hóa như sau: “*Văn hóa là mối quan hệ, giữa thế giới biểu tượng, trong óc của một cá nhân, hay một tộc người với thế giới thực tại ít nhiều đã bị cá nhân này, hay tộc người này mô hình hóa, theo cái mô hình tồn tại trong biểu tượng. Điều biểu hiện rõ nhất, chúng tỏ mối quan hệ này, đó là văn hóa dưới hình thức dễ thấy nhất, biểu hiện thành một kiểu lựa chọn riêng của cá nhân hay tộc người, khác các kiểu lựa chọn của các cá nhân hay các tộc người khác*” (16).

Đặc điểm của định nghĩa thứ 16:

Phải nói ngay rằng các nhận định trên về văn hóa của tác giả Phan Ngọc khá độc đáo và hay.

Điều biểu hiện rõ nhất của văn hóa chính là sự lựa chọn (Thí dụ về cách ăn: Có dân tộc thích ăn bốc, người Việt ăn bằng đũa, người Tây Phương ăn bằng thìa, dao nĩa v.v...- Thí dụ về cách đối xử với người chết: cũng có những chọn lựa khác nhau: *địa táng* (chôn dưới đất) *thủy táng* (thả xuống nước) *hỏa táng* (đốt thành tro) *điều táng* (để xác cho chim ăn thịt) *ướp xác*, *tượng táng* (biến xác chết thành pho tượng, quét sơn lên để giữ gìn v.v...) Không thể nói kiểu chọn lựa nào hay hơn kiểu chọn lựa nào vì đều là phương cách biểu hiện văn hóa của mỗi cá nhân hay của một dân tộc...

Tuy nhiên văn hóa, không chỉ là "quan hệ"- "giao tiếp"- và "chọn lựa" mà còn nhiều "tác năng" và "chức năng" khác nữa ..... Do đó chúng ta thấy rằng định nghĩa văn hóa theo "*Thao tác luận*" khá hay và độc đáo, nhưng chính "*Thao tác luận*" cũng bị "giới hạn" bởi chính :phương pháp" mà tác giả đã chọn lựa!!! chẳng phải thế sao?

Định Nghĩa Văn Hóa Thứ Mười Bảy:

của triết gia Jean Paul Sartre. Trong cuốn "Luận Cương về Văn Hóa Việt Nam" của học giả Vũ Kỳ có đề cập đến định nghĩa Văn Hóa của triết gia Jean Paul Sartre chúng tôi xin trích lại như sau: Nói văn hóa là nói sáng tạo, hấp thụ, và lưu truyền cho nên Jean Paul Sartre định nghĩa rất thông thường: "*Văn hóa là hiện thể của quá khứ, và dự phóng hiện thể của tương lai*" (17)

Tiếp theo trên, là lời nhận định tâm huyết của Học giả Vũ Kỳ mà chúng tôi rất lấy làm tâm đắc (18).

"Do định nghĩa trên, ta có thể nói đến phương diện tịnh (=hiện thể của quá khứ) và động của văn hóa (=dự phóng hiện thể của tương lai).

"Xét về mặt tịnh, thì hiển nhiên, thực chất văn hóa của một đất nước, trong quá khứ trong hiện tại là đối tượng của sự nghiên cứu. Do đó việc truy nguyên, phân tích nhận định, không khó khăn.Ví dụ: bản sắc nền văn hóa ấy có những đặc tính nào? Các yếu tố hình thành gồm có những gì? Nền văn hóa ấy chịu ảnh hưởng ngoại lai nào? và ảnh hưởng ấy tác động ra sao? v. v.

Nhưng khi xét đến mặt động của văn hóa một dân tộc, nghĩa là sự chuyển vận, lưu hành hiện diện, sự trở nên của nó trong thời gian gần, trong tương lai xa, thì rất phức tạp, không dễ dàng. Cần vận dụng nhiều nghiên cứu sâu rộng và óc khảo sát, nhận định sáng suốt, căn cứ trên các dữ kiện văn hóa, các điều kiện tinh thần, tâm linh của dân tộc ấy cùng nhiều kinh nghiệm về văn hóa sử quốc gia và quốc tế để tiên liệu, đoán trước và định hướng cho nền văn hóa ấy tiến tới trong tương lai.

Các nhà làm văn hóa, các bậc thức giả, nhìn xa thấy rộng có thể gọi nhà tiên tri văn hóa không nhỉ? phải đi tiên phong trong hướng dẫn, chủ trương thúc đẩy văn hóa về mặt động của nó hòng đạt đến mục tiêu tối hậu là xây dựng cho kỳ được một nền văn hóa lương hảo cho cộng đồng dân tộc mình trong mai hậu. Nền văn hóa ấy chẳng những bảo tồn phát huy tinh hoa bản sắc dân tộc mà còn gạn lọc để du nhập chất liệu tốt đẹp, tiến bộ ngoại lai hòng nền văn hóa dân tộc mình khỏi sa vào đại họa hậu tiến, biến chất hoặc vong bản. Trách nhiệm định hướng để văn hóa tiến triển cùng sự thể hiện để hình thành nền văn hóa ấy là công trình của cả một tập thể, của cả một cộng đồng, biểu lộ sức sống, ý chí tự tồn tại của cả giống nòi.

Nói đến mặt tĩnh của văn hóa, chúng tôi thường dung đến từ ghép "văn hóa sử" biểu hiện tính chất tĩnh, và đó là cơ sở, nền tảng của văn hóa sử. Và khi nói đến mặt động chúng tôi cũng dùng các từ "Giòng văn hóa sử" chỉ dẫn tiến trình, chuyển động, vận hành của văn hóa. Có người cho rằng chúng tôi dùng tiếng "sử" trong hai danh từ ghép đó là thừa. Và sở dĩ chúng tôi dùng tiếng văn hóa sử chứ không dùng tiếng văn hóa đơn độc là muốn gồm cho được nhiều giai đoạn văn hóa trên trình tự văn hóa làm nên lịch sử văn hóa của một đất nước. Nền văn hóa sử một đất nước có vững chắc, thì giòng văn hóa sử, mới khỏi chao đảo, nghiêng lệch sai lạc theo thời gian mà tác hại lâu dài đến dân tộc...."

Định Nghĩa Văn Hóa Thứ Mười Tám:

của Văn Hào Pháp André Malraux (1901-1976). "*Văn Hóa là tất cả các hình thái của nghệ thuật, tình yêu và suy nghĩ, những thứ mà trong sự tồi tệ cũng như trải qua bao nhiêu thế kỷ đã khiến cho con người trở nên ít nô dịch hơn*"(19)

Đặc điểm và hệ luận của định nghĩa này:

Nhiều nhà nghiên cứu Văn Hóa Đông phương ảnh hưởng Kinh Dịch thường phân loại các khái niệm văn hóa hay các sự vật quy chiếu vào 3 phạm trù lớn là "Tam Tài" Thiên Địa Nhân hay "Ngũ – Hành" (kim Mộc Thủy Hỏa Thổ) .Văn Hào André Mailraux khi định nghĩa văn hóa đã quy chiếu các yếu tố, tạo nên văn hóa vào 3 phạm trù: "*Nghệ Thuật*" "*Tình yêu*" và "*Suy nghĩ*" thật là tuyệt vời.

Ai cũng phải công nhận rằng "suy nghĩ" hay Tư Duy (Lý trí, Tư Tưởng..) là một phạm trù lớn trong văn hóa vì có suy nghĩ, có tư duy mới phân biệt được phải trái, đúng sai, mới khái quát các hiện tượng rời rạc thành nguyên tắc, thành nguyên lý, thành hệ thống ....tạo thành triết lý, triết học, luật pháp, chế độ v.v.... Nhưng "Nghệ thuật" là sự hài hòa giữa "Lý" và "Tình" là hồn của sáng tạo nên "Nghệ Thuật" cũng là một trong ba CHÂN THIÊN MĨ...Do đó nên Văn hào Andre Mailraux người đã có con mắt triết mới đưa nghệ thuật vào 3 phạm trù lớn tạo nên văn hóa là rất đúng.

"Tình Yêu" hay "Tâm hồn" không những là một phạm trù lớn trong văn hóa vì "*Nhất âm nhất dương chi vi đạo*" (kinh Dịch) mà Tình Yêu còn thăng hoa siêu hóa Lý Tình (Âm Dương) nữa!. Nếu kéo dài trạng thái Tình Yêu (viết Hoa) thì con người sẽ "hòa đồng" cùng vũ trụ. .Đây cũng là câu nói thời danh của triết gia Lục Tượng Sơn thời nhà Tống bên Tàu "Ngô tâm tiện thị vũ trụ, vũ trụ tiện thị ngô tâm"(= *Tâm ta ở trong vũ trụ và vũ trụ ở trong tâm ta*)

Khi Chúa Jesus nói "*Thượng Đế là Tình Yêu*" Ngài đã nói về tình yêu theo nghĩa vi diệu nhất này....

Nhà đạo học Oslo Ấn Độ (nhiều người đã coi Oslo như vị thầy vĩ đại-như một vị Phật sống trong thế kỷ 20) có nói rằng: "Chúa Jesus đã nói một câu rất hay "*Thượng Đế là Tình Yêu*" còn tôi (Oslo) tôi nói "*Tình yêu là Thương Đế*" ...

Tình yêu đã quan trọng và vi diệu như vậy mà tại sao đa số những nhà văn hóa ít ai đề cập đến tình yêu như một "phạm trù lớn" hay một "thành tố trong văn hóa Tại sao vậy?? ...Một phút lắng lòng.... Chúng ta đã hiểu vì sao rồi.....Chính giới trí thức trước hết phải tự chữa bệnh cho mình ....trước khi trở thành người hướng đạo về Văn hóa!

Qua định nghĩa trên, Văn hào Andre Malraux còn kín đáo cho chúng ta biết Văn Hóa có sứ mạng giải phóng con người ra khỏi những cảnh tối tệ, hay mọi hình thức “nô dịch” hóa con người”. Có điều trong thời đại toàn cầu hóa hiện nay, vấn đề “Tổng hợp” hay “Tập Đại Thành Văn hóa Đông Phương và Tây Phương” cần phải đặt ra như một nhu cầu cấp thiết nhất cho toàn thể nhân loại. Trong Ý hướng đó vấn đề Sứ Mạng Văn Hóa mà các học giả Nguyễn Đăng Thục, Hồ Hữu Tường và nhà Văn Hào Andre Malraux đã tiên phong nêu lên, chúng ta cần làm sáng tỏ hơn bao giờ hết! (Vì trong thời đại toàn cầu hóa, với phương tiện thông tin tối tân và nhanh chóng nhất hiện nay không có lý do gì nhân loại phải chờ đợi... thêm nhiều thế kỷ nữa như đã từng chờ đợi trong nhiều thế kỷ đã qua?!)

Sau cùng, muốn bảo tồn và phát huy Văn Hóa, muốn hòa điệu nền Văn Hóa Đông Phương và Tây Phương, chúng ta cần tìm hiểu sâu hơn: Tính Thể Văn Hóa là Gì? Như thế nào?

Ai đó làm thinh chớ nói nhiều....

Để nghe dưới đáy nước hồ reo

Để nghe tơ liễu run trong gió

Và để xem trời giải nghĩa yêu...

(Thơ Hàn Mặc Tử)

Đa tạ thi sĩ siêu thoát Hàn Mặc Tử đã giúp chúng ta cảm nhận một cách sống động thế nào là “Tình Yêu” là “Tình Nghĩa” là “Bản Chất” hay “Hồn Tính” Văn Hóa Việt Nam...

BÀN VỀ 25 ĐỊNH NGHĨA VĂN HÓA (Phần 2)

Chu Tấn

Định Nghĩa Văn Hóa Thứ Mười Chín:

Của TS Eliot. Thực ra đây chỉ là một định nghĩa văn hóa “gián tiếp” của Eliot – Ông là một văn gia người Anh đã đoạt giải Nobel văn chương 1948, nhưng ông nhận thấy định nghĩa văn hóa là điều quá khó khăn, nên ông rất cẩn trọng (hay tránh né). Mặc dầu ông viết cả một cuốn sách bàn về văn hóa, nhưng chỉ khiêm tốn là “Những ghi chú để tiến tới một định nghĩa về Văn Hóa”(Notes towards the Definition of Culture) Chúng tôi gọi là định nghĩa văn hóa gián tiếp của Eliot là như vậy.

T.S Eliot viết “Đối với xã hội, văn hóa bao gồm tất cả những hoạt động đặc biệt của một dân tộc, như đối với dân tộc Anh là ngày đua ngựa ở Derby, đua thuyền ở Henl, đua du thuyền ở Cowes, cuộc đua chó, trò chơi phóng tên, hoặc ăn phó mát Wensleydale, bắp cải luộc xắt thành miếng, củ cải đỏ ngâm dấm, đi nhà thờ làm theo kiểu Gothic thế kỷ XiX, nghe âm nhạc Elgar...” (20)

Qua nhân định trên, chúng ta thấy Eliot cho rằng Văn Hóa là tất cả những gì làm cho cuộc sống thêm tươi, thêm vui, thêm đẹp, thêm hương vị, thêm màu sắc, thêm thích thú hay nói khác đi văn hóa làm cho cuộc đời lên hương, giúp cho con người vui chơi, giải trí hân thưởng nghệ thuật vui hưởng cuộc sống.

Định Nghĩa Văn Hóa Thứ Hai Mươi:

Của nhà xã hội học Henri de Man. Khác với những nhà nghiên cứu văn hóa cổ điển khi định nghĩa văn hóa thường chú trọng vào giá trị tinh thần cao siêu thâm viển của các cá nhân, những nhà xã hội học, nhân chủng học như Henri de Man hay Liton định nghĩa văn hóa là Lễ Lối Sống Của Một Dân Tộc, Một Xã Hội Con Người.

Hen de Man định nghĩa: “ Văn Hóa là một lễ lối sống dựa trên một niềm tin công cộng, vào một hệ thống và một tôn ti, trật tự, thứ bậc giá trị làm cho đời sống có một ý nghĩa nhất định” (21).

Định Nghĩa Văn Hóa Thứ Hai Mốt:

Của Liton. “Văn hóa của một xã hội là lễ lối sống của các phần tử trong xã hội ấy. Đó là toàn bộ những ý tưởng và tập tục mà họ đã thu lượm, chia sẻ và lưu truyền từ thế hệ này sang thế hệ khác. Văn hóa đem lại cho mỗi người của mỗi thế hệ những cách giải quyết hữu hiệu và lập thành về tất cả các vấn đề mà họ sẽ gặp phải. Những vấn đề này được nêu lên vì những nhu cầu sống trong một đoàn thể có tổ chức” (22).

Định Nghĩa Văn Hóa Thứ Hai Mười Hai:

Của Campagnolo. Có một số người đặt nặng vấn đề “Sáng Tạo” trong Văn hóa đã có định nghĩa Văn Hóa là SÁNG TẠO.

Campagnolo chủ trương : “Văn Hóa là sáng tạo những giá trị mới, không nhất thiết nô lệ quá khứ, không nhút nhát chạy theo cái đã có , mà phải luôn luôn hướng về sự đổi mới:” (23)

Định Nghĩa Văn Hóa Thứ Hai Mười Ba:

Của Bác Sĩ Nguyễn Văn Thọ. Trong cuộc nói chuyện về đề tài “Văn Hóa Là Gì” của Bác Sĩ Nguyễn Văn Thọ do Trung Tâm Nghiên Cứu và Thông Tin Tân Định tổ chức tại Trường Quốc Gia Âm Nhạc chiều ngày Chủ Nhật 13.7. 1969 – Bài nói chuyện về Văn Hóa của Nhân Tử Nguyễn Văn Thọ rất súc tích. Đặc biệt tác giả đề cập đến 3 nền Văn Hóa và 3 bình diện sống của con người:

Ba nền văn hóa là:

- Văn Hóa Thần Linh (Culture Spirituelle)
- Văn Hóa Nhân Bản (Culture Humaniste)

- Văn Hóa Kỹ thuật, Vật chất (Culture Mterialiste – Techique)

Ba bình diện sống của con người:

- Thần linh, hay Tâm Lnh, hay Thiên Đạo
- Nhân Tâm, Nân Bản hay Nhân Đạo
- Vật Chất, Kinh tế hay Địa Đạo.

Bàn về định nghĩa Văn Hóa, Bác Sĩ Nguyễn Văn Thọ cho rằng: Trước tiên, muốn định nghĩa về văn hóa, tôi nghĩ nên có một định nghĩa hết sức rộng rãi, hết sức linh động để có thể phổ cập mọi nơi, mọi đời.

Vì lẽ đó mà tôi muốn định nghĩa “Văn Hóa là tất cả những nỗ lực của muôn thế hệ nhân quần để vươn lên cho tới tinh hoa hoàn thiện, cho tới một đời sống lý tưởng về một phương diện nào hay về mọi phương diện và tất cả những công trình đã thực hiện được, những giai đoạn đã vượt qua được trên bước đường tiến hóa ấy” (24)

Định Nghĩa Văn Hóa Thứ Hai Mười Ba có ưu và khuyết điểm sau:

A. Ưu điểm:

Đúng như nguyện vọng của B.S Nguyễn Văn Thọ. Định nghĩa văn hóa của tác giả rất rộng rãi và hết sức linh động....

Tác giả quan niệm “Thành quả của văn hóa là nỗ lực của nhiều người của nhiều thế hệ trong nước xây dựng lên.

Văn Hóa có mục tiêu là giúp cho con người vươn tới tinh hoa hoàn thiện hướng tới một lý tưởng cao cả.

Sau cùng, Văn hóa còn là công trình mà con người đã thực hiện hay đã vượt qua trong tiến trình tiến hóa văn hóa xã hội....

B. Khuyết điểm:

Tác giả không xác định rõ Bản Chất Văn Hóa là gì? Hai mặt “Động” và “Tĩnh” của Văn Hóa ra sao?

Sứ mạng Văn Hóa trong hiện tại và tương lai như thế nào ?

Định Nghĩa Văn Hóa Thứ Hai Mười Bốn:

Của Phó giáo sư, Tiến sĩ khoa học Trần Ngọc Thêm Trong cuốn “Tìm về Bản Sắc Văn Hóa Việt Nam”, trong lời nói đầu sách tác giả viết: “Về văn hóa Việt Nam cho đến nay, tuyệt đại bộ phận các công trình được viết ra theo hướng “lịch sử văn hóa” mang tính chất miêu tả, công phu tỉ mỉ, như của Lê Quý Đôn, (1773) Phan Kế Bính (1915) Đào Duy Anh (1938) Nguyễn Văn Huyền (1944) Toan Ánh (1966-1969) Lê Văn Siêu (1972), Ban văn hóa văn nghệ Trung ương (1989) v.v. Bên cạnh giá trị tư liệu hết sức quý báu, các công trình loại này có 3 nhược điểm chủ yếu: a) tản mạn, thiếu tính hệ thống, tính qui luật, b) do vậy mà còn chứa rất nhiều mâu thuẫn nội tại, và c) thường bị chi phối một cách vô thức bởi căn bệnh “lấy Trung Hoa làm trung tâm”. Chỉ còn một số ít tác giả đã ít nhiều thoát ra khỏi tình trạng trên, như Kim Định (1973) Trần Quốc Vượng (1989) Phan Ngọc (1994) nhưng các công trình này hoặc còn mang nhiều cảm tính-cực đoan, (như Kim Định) hoặc chưa tạo nên một hệ thống hoàn chỉnh”

Từ nhận định khái quát trên, Tiến Sĩ Trần Ngọc Thêm đã “vận dụng cách tiếp cận hệ thống cấu trúc kết hợp với phương pháp so sánh –loại hình để tiến hành khảo sát văn hóa Việt Nam..”

Riêng về định nghĩa Văn Hóa tác giả viết: “Nhược điểm lớn nhất của nhiều định nghĩa văn hóa lâu nay là ở chỗ coi văn hóa như một phép cộng đơn thuần của những trí thức bộ phận. E,B Taylor định nghĩa văn hóa như một “**phức hợp** (Chu Tấn in đậm) bao gồm trí thức tín ngưỡng, nghệ thuật đạo đức, luật pháp, phong tục, cũng như mọi khả năng và thói quen khác mà con người như một thành viên của xã hội... tiếp thu được” Định nghĩa văn hóa trong các loại tự điển, các công trình nghiên cứu ...thường mở đầu bằng câu “Văn Hóa là một tập hợp (hoặc phức hợp) của các giá trị”... Quan niệm cảm tính này là sản phẩm của lịch sử, của thời kỳ chia tách các khoa học-khi mà văn hóa chưa được coi là đối tượng của một khoa học độc lập”

Sau khi vận dụng cách tiếp cận hệ thống cấu trúc kết hợp với phương pháp so sánh - loại hình tác giả khám phá thấy văn hóa có 4 tính chất đặc trưng sau đây:

- Tính Hệ Thống.
- Tính Giá Trị.
- Tính Nhân Sinh.
- Tính Lịch Sử...

Theo tác giả Trần Ngọc Thêm trong 4 tính đặc trưng nói trên tính Hệ Thống quan trọng nhất! và tác giả đã định nghĩa Văn Hóa như sau:

“Văn Hóa là một hệ thống hữu cơ các giá trị vật chất và tinh thần do con người sáng tạo và tích lũy qua quá trình hoạt động thực tiễn,(tác giả TNT ghi đậm) trong sự tương tác giữa con người với môi trường tự nhiên và xã hội của mình” (25).

Trước khi nhận định về Định Nghĩa Văn Hóa thứ 24 này, chúng tôi xin phép được tóm tắt quan niệm của tác giả và sau đó đưa ra những nhận xét của cá nhân chúng tôi:

A. Quan niệm của Tác giả Trần Ngọc Thêm về định nghĩa Văn Hóa:

Trước hết T.S Trần Ngọc Thêm “chê” các định nghĩa về văn hóa từ lâu nay đều có **nhược điểm** (Chu Tấn in đậm) là coi văn hóa như một phép cộng đơn thuần (?) của những trí thức bộ phận...điển hình như định nghĩa văn hóa của E.B Taylor ...các định nghĩa lâu nay (?) đều có tính cách “**cảm tính**” (Chu Tấn in đậm)

Các định nghĩa văn hóa lâu nay (?) sở dĩ có nhược điểm đó theo Trần Ngọc Thêm là vì không nhìn ra tình chất “*Hệ Thống*” quan trọng trong văn hóa. Hơn nữa trước đây người ta nghiên cứu văn hóa theo các bộ môn nghiên cứu riêng rẽ, nên chưa có cái nhìn tổng quan nhất là khi môn “Văn hóa Học” chưa ra đời

Tác giả Trần Ngọc Thêm áp dụng phương pháp “hệ thống Cấu Trúc” kết hợp với “phương pháp so sánh loại hình” mà tác giả cho là phương pháp mới để khám phá Văn Hóa Việt Nam

Vẫn theo tác giả Trần Ngọc Thêm văn hóa có 4 tính chất tượng trưng mà trong đó tính chất Hệ Thống là quan trọng nhất. Do đó tác giả đã đi tới định nghĩa “Văn Hóa là một Hệ Thống Hữu cơ các giá trị vật chất và tinh thần do con người sáng tạo và tích lũy qua quá trình hoạt động thực tiễn”.

B. Nhận xét của chúng tôi về định nghĩa văn hóa thứ 24 của TS Trần Ngọc Thêm:

Trước hết chúng tôi thấy tác giả Trần Ngọc Thêm chê các nhà nghiên cứu văn hóa trước ông như Lê Quý Đôn, Phan Kế Bính, Đào Duy Anh, Nguyễn Văn Huyền, Toan Ánh, Lê Văn Siêu, hay Ban Văn Hóa Văn Nghệ Trung Ương (1989) v.v...khi định nghĩa về văn hóa đều mắc bệnh “tản mạn, không nhìn ra tính hệ thống, tính qui luật của văn hóa”? Lời phê bình này của tác giả Trần Ngọc Thêm không những là “*phiến diện*” mà còn mang tính “*hàm hồ*” vì chính tác giả Trần Ngọc Thêm *vô tình hay hữu ý đã đánh mất đi tinh nghĩa hay cái hồn của văn hóa!* Điều chúng ta không phủ nhận là văn hóa –nhất là “*Văn Hóa Lý tính*” “*Văn Hóa Nhận Thức*” mang tính hệ thống, hay tính qui luật, nhưng còn “*Văn Hóa Nghệ Thuật*,” “*Văn Hóa Tình Yêu*” hay “*Văn Hóa Tâm Linh*” ... không hề mang tính “Hệ Thống” hay Tính “Qui luật: nào cả! Vậy mà tác giả Trần Ngọc Thêm lại đem tính “Hệ Thống” ra để định nghĩa Văn Hóa tổng quát nói chung thì có phải là “*khiên cưỡng*”, “*phiến diện*” hay “*quáng gà*” hay không?

*“Đem bực công an đặt giữa trái tim người
Bắt tình cảm ngược xuôi theo luật đi đường nhà nước” !
(Thơ Lê Đạt trích trong Nhân Văn Giai Phẩm)*

Ai cũng hiểu để điều hành việc giao thông trong thành phố thì phải theo một “qui ước” hay “qui luật nhất định” nhưng tình cảm yêu đương trong trái tim con người có theo một qui luật hay một hệ thống nào đâu? Vậy nếu ai không định nghĩa Văn Hóa là một “Hệ Thống như kiểu định nghĩa của Trần Ngọc Thêm thì đều là tản mạn, cảm tính hết hay sao?? Những người theo chủ

thuyết Cộng sản hay định nghĩa văn hóa là “Ý Thức Hệ” và quả quyết rằng Văn hóa chỉ là Ý Thức Hệ của đấu tranh giai cấp chứ không là gì khác, nay Trần Ngọc Thêm áp dụng phương pháp Hệ Thống Cấu trúc” khi định nghĩa Văn Hóa là “Hệ Thống” hữu cơ các giá trị vật chất và tinh thần ....chúng ta không lấy làm lạ.

Tác giả Trần Ngọc Thêm sau khi “chê:” các nhà nghiên cứu Văn Hóa trong nước, chê luôn các nhà nghiên cứu văn hóa thế giới tiêu biểu như Edward Bennett Tylor khi ông định nghĩa văn hóa là “một Tổng Thể Phức Hợp vì bao gồm nhiều thành tố như kiến thức, đức tin, nghệ thuật, đạo đức, luật pháp, Phong tục tập quán.....” Phải chăng Trần Ngọc Thêm không những không đồng ý với định nghĩa Văn hóa là một “*Tổng thể*” lại còn là *Tổng Thể Phức Hợp*” mà ông cho rằng là một “phép cộng đơn thuần của những trí thức bộ phận ...” nên có nhược điểm “không biết tổng quát hóa thành Hệ Thống” vì lý do “Cảm Tính” hay vì giới hạn lịch sử, khi khoa “Văn Hóa Học” chưa ra đời như một bộ môn Văn Hóa chuyên ngành có tính cách độc lập nổi bật như hiện nay. Lỗi “chê” này của Trần Ngọc Thêm vừa mang tính chủ quan “phiến diện” vừa mắc bệnh “duy lý” đến mức “quá đà” khi cho rằng bất cứ loại hình văn hóa nào cũng có thể “*tổng quát hóa*” “*qui luật hóa*” thành “*Hệ Thống*” Điều mà TS Trần Ngọc Thêm không biết rằng yếu tính hay bản chất văn hóa vừa có tính chất “*hệ thống*” vừa “*phi hệ thống*” vừa “*siêu hệ thống*”. Chính vì yếu tính diệu kỳ này nên học giả Lowell đã thú nhận rằng: “*Tôi đã được ủy nhiệm nói về văn hóa, nhưng ở trên đời này không có gì phiêu diêu, mông lung hơn là danh từ văn hóa. Người ta không thể phân tách văn hóa, vì thành phần nó vô cùng tận...Người ta không thể mô tả văn hóa vì nó muôn mặt. Muốn cô đọng ý nghĩa văn hóa thành lời lẽ thì cũng như tay không bắt không khí :Ta sẽ thấy không khí ở khắp nơi và riêng trong tay chẳng nắm được gì...*” (26))

Về cách tiếp cận “cấu trúc” kết hợp với phương pháp so sánh loại hình mà tác giả Trần Ngọc Thêm đã áp dụng khi nghiên cứu văn hóa Việt Nam, chúng ta thấy gì? Theo dòng tiến hóa của lịch sử, càng ngày nhân loại càng tìm tòi sáng tạo ra những đường hướng mới, phương pháp khám phá mới về văn hóa. Đây là những bước tiến mới rất đáng mừng, rất đáng hoan nghênh, nhưng khi nhà nghiên cứu văn hóa chọn lựa và áp dụng bất kỳ một phương pháp mới nào thì phải hiểu rằng “Đường lối hay phương pháp mà mình áp dụng chỉ là

“Phương tiện” để khám phá chân lý văn hóa mà thôi – có thể phương pháp tân tiến này hay hơn các phương pháp nghiên cứu văn hóa cũ – nhưng chỉ hay hơn về phương pháp – nói theo thuật ngữ Phật giáo là “Phương tiện thiên xảo” hơn các phương tiện khác mà thôi, chứ không thể tôn vinh một phương pháp tân tiến nào như là cùng đích của văn hóa có thể giúp mình nắm chân lý Văn Hóa ở trong tay! Thái độ quá tin tưởng trở thành “cực đoan”, “hãnh tiến” hay “kiêu ngạo” này rất nguy hiểm ! vì mang tính chất bạo động với chân lý ! Những ai mắc phải thái độ hãnh tiến vô lối này thì thường đi từ một cực đoan này tiến sang một cực đoan khác, vừa không khám phá ra chân lý hoặc chỉ ôm lấy những “mặt trời mù” thay vì tìm ra Chân Lý đích thực của Văn Hóa! Thực vậy, ngay cả những nhà nghiên cứu sáng tạo ra trường phái “Cấu trúc” hay phương pháp so sánh loại hình cũng chưa ai lên tiếng định nghĩa “Văn Hóa là một Hệ Thống hữu cơ các giá trị vật chất và tinh thần.....” như Trần Ngọc Thêm đã khẳng định ! Dĩ nhiên đây không là lỗi tại “đường hướng” hay “phương pháp” mà tác giả đã chọn lựa để nghiên cứu văn hóa nhưng chỉ là thái độ “Bảo hoàng hơn Vua” do óc phê phán chủ quan phiến diện của tác giả mà ra nông nổi!!! Lối định nghĩa văn hóa khẳng định chắc nịch bao quát tất cả các loại hình văn hóa theo kiểu Trần Ngọc Thêm không những không thuyết phục được mọi người mà còn có tác dụng làm khô cứng làm thui chột, và đánh mất “Hồn tính” của văn hóa vậy. Khi định nghĩa văn hóa là “một hệ thống hữu cơ các giá trị vật chất và tinh thần của con người ....” là tác giả đã vô tình thu hẹp các bảng giá trị văn hóa nhân loại vào trong hệ thống “Nhị giá” “vật chất” và “tinh thần” trong khi giá trị Văn hóa nhân loại là “Đa giá” không phải chỉ có giá trị “vật chất” và “tinh thần” mà thôi đâu! Thí dụ như nền văn Hóa Đông phương hay nói “Văn Hóa Tuệ Giác”, “Văn Hóa Bát Nhã” hay “Văn Hóa Tính Không” thì không thể cô đọng trong một hệ thống nào cả! vì bản chất nó là phi vật chất, phi ý niệm ...phi phi tưởng và hơn thế nữa bản chất nó đã là “*Tánh Không*”.....”*Bản Lai Vô nhất Vật*” như lời phát biểu của Lục Tổ Huệ Năng.... Chỉ cần đơn cử một hai thí dụ như trên chúng ta thất ngay sự phiến diện, thiếu sót quá đáng hay sự “*thiến cận quáng gà*” về nhân thức Văn Hóa của tác giả Trần Ngọc Thêm!

Định Nghĩa Văn Hóa Thứ Hai Mươi Lăm:

Của Chu Tấn. Là kẻ hậu sinh, hậu học, Chu Tấn tôi cũng xin mạo muội đưa ra một định nghĩa Văn hóa mới tương đối trung thực, chính xác và đầy đủ đáp ứng nhu cầu Thời đại Toàn Cầu Hóa” như sau:

“Văn hóa là hiện tính của Sự Sống và là tinh hoa của Đạo Sống con người. Văn hóa thường biểu hiện trên hai mặt Động và Tĩnh..Xét về “phương diện TĨNH” Văn hóa là trạng thái thích nghi với hoàn cảnh, ứng xử với tha nhân, làm thành “thói quen”, “nếp nghĩ” “nếp sống”, “phong tục tập quán”, “thuần phong mỹ tục”, hình thành các “giá trị truyền thống” của cả dân tộc “truyền thừa” cho các thế hệ sau.... Xét về “phương diện ĐỘNG” Văn hóa là động lực tiến hóa cá nhân và xã hội, hướng tới dự phóng tương lai theo tiến trình “Dung Hóa” “Sáng Hóa” và “Sống Hóa” sự sống con người, dân tộc, thế giới và thời đại.Văn hóa không những có sứ mệnh giáo hóa con người mà còn có sứ mệnh giải thoát con người,xây dựng xã hội, gìn giữ Hòa Bình và xây dựng nền “Thái Hóa Nhân Loại”(Xin xem “Sứ Mệnh Văn Hóa cũng trong Tuyển Tập này).

II- Những Ghi Nhận Cần Lưu Tâm Và Đào Sâu Hơn Nhằm Phát Huy Tập Đại Thành Văn Hóa Việt Nam.

Sau khi đã nhận định sơ lược về 25 định nghĩa văn hóa nói trên; Giờ đây muốn phát huy Văn Hóa Việt Nam, chúng ta cần khách quan ghi nhận những sự kiện hay những nhận thức mới, tư tưởng mới, chân lý mới liên quan đến nội dung Văn Hóa Việt Nam như sau:

Ghi nhận 1: Điều không ai có thể phủ nhận được là “Nội Dung Văn Hóa” rất bao la bao gồm rất nhiều yếu tố.... nên việc đi tìm một định nghĩa Văn Hóa đúng nhất hay nhất là điều khó khăn vô cùng... Nhưng cũng chính vì vậy mà chúng ta phải cần lưu tâm tìm hiểu sâu xa hơn nhằm xây dựng nền tảng và phát huy Văn hóa Việt Nam...

Ghi Nhận 2: Một khi chúng ta thừa nhận rằng: “Văn hóa rất khó định nghĩa” nhưng khi một người hay một cơ quan văn hóa (như Cơ quan Văn Hóa Giáo dục UNESCO chẳng hạn) muốn thuyết minh một đề tài văn hóa, hay muốn công bố một chủ trương văn hóa nào đó hoặc muốn phát huy văn hóa, phổ biến văn hóa (thí dụ viết báo, viết sách....nói trên đài phát thanh, đài truyền

hình v.v...) thì cá nhân, hay nhóm người hay cơ quan văn hóa lại không thể không định nghĩa văn hóa là gì ...(Vì nếu không định nghĩa văn hóa là gì ? thì làm sao độc giả khán thính giả hay quần chúng hiểu được?) Đây lại là khó khăn thứ hai! Mà khó khăn này lại yêu cầu cá nhân, nhóm người hay cơ quan văn hóa - bắt buộc phải giải quyết! chứ không thể né tránh hay làm ngơ được ! (Smile)....

Ghi Nhận 3: Trước 2 khó khăn 1 và 2 nói trên, nhà nghiên cứu văn hóa hay Cơ quan văn hóa chỉ có 2 cách giải quyết; Một là tác giả (cá nhân) hay cơ quan văn hóa (tập thể) tự đưa ra một “định nghĩa văn hóa mới”.Điều này cắt nghĩa vì sao với thời gian, số lượng định nghĩa văn hóa ngày một tăng thêm nhiều” (năm 1952 hai nhà nhân loại học Mỹ đã tổng kết có 164 định nghĩa văn hóa khác nhau và sẽ còn tăng lên nhiều nữa!) Hai là: dựa vào một định nghĩa văn hóa cũ mà tác giả hay cơ quan nghiên cứu văn hóa xét thấy là hợp tình hợp lý hơn cả....

Ghi Nhận 4: Vì nội dung văn hóa quá bao la nhất là văn hóa thuộc khoa học xã hội (Social science) và nằm trong “thế giới biểu tượng” (Symbolic world)” nên dù nhà nghiên cứu văn hóa hay cơ quan văn hóa có trình độ kiến thức chuyên môn,uyên bác đến đâu chẳng nữa, và áp dụng phương pháp định nghĩa văn hóa tân tiến nào chẳng nữa ...thì cũng chỉ đi tới mục đích là tìm ra một định nghĩa văn hóa “tương đối hay”, “tương đối chính xác” và “thích hợp” với thời đại hơn cả mà thôi ! Nếu những cá nhân nào, cơ quan văn hóa nào có cao vọng tìm ra một định nghĩa Văn hóa “tuyệt đối đúng” “hay nhất” “chính xác nhất” thì đó chỉ là ảo tưởng.... “*Những ai không hiểu lẽ đời- Sẽ đau khổ mãi thiệt thòi tuổi xanh*” Dù có “hãnh tiến” “cao ngạo” đến bực nào, họ chỉ chạy theo “cái ngã” của chính họ, và là nạn nhân của chính họ mà thôi

Ghi Nhận 5: Vì nhu cầu tìm hiểu, nghiên cứu, phát huy và phổ biến văn hóa nên có nhiều định nghĩa văn hóa khác nhau....Không những thế, theo dòng thời gian, nhân loại còn khám phá ra nhiều phương pháp định nghĩa văn hóa khác nhau từ phương pháp “Duy danh định nghĩa” “phương pháp miêu tả” ...phương pháp định nghĩa văn hóa “theo chức năng” “theo “mục đích hay cứu cánh” của văn hóa đến phương pháp “Xã hội học” “Nhân chủng học” hay định nghĩa văn hóa theo “Tinh thần luận”” “Tính thể luận” “Thao tác luận” “Cấu

trúc luận” v.v...Song ở đây người viết muốn đề cập tới phương pháp “Duy danh định nghĩa” vì phương pháp này tạo ra một lối nhìn, một nếp nghĩ về văn hóa của các học giả văn hóa Đông phương, có phần khác biệt với cái nhìn hay nếp nghĩ của các học giả văn hóa Tây Phương. Nguyên do như sau: Cách đây hơn 2 thế kỷ, khi nền văn hóa Tây phương tràn sang Đông phương, mà điển hình là tại 3 nước: Trung Hoa, Nhật Bản và Việt Nam. Cả 3 nước này đều không có danh từ nào là Văn hóa cả! Việt Nam có danh từ “Văn Hiến” nhưng không có danh từ Văn Hóa theo nghĩa “Culture”(như trong ngôn ngữ Pháp và Anh) hay hay “Kutlura (theo tiếng Đức) và Cultus (Tiếng La Tinh) Vậy muốn dịch chữ “Culture” (văn hóa) rất thông dụng trong ngôn ngữ Tây Phương sang tiếng quốc gia sở tại phải làm sao? Vì sự thiếu sót về danh từ quan trọng này nên người Trung Hoa mới lấy chữ VĂN và chữ Hóa (hai chữ này nguyên thủy đứng riêng) rồi ghép lại thành danh từ Văn Hóa (hai chữ ghép liền nhau) để dịch danh từ “Culture” của Tây phương. (Xin đọc giả xem lại định nghĩa Văn Hóa thứ nhất, thứ nhì và thứ ba đã nói ở trên).Cũng có thuyết khác cho rằng Người Nhật là người dịch chữ Culture sang tiếng Nhật đầu tiên rồi người Trung Hoa và Việt nam mới bắt chước theo- Dù là thuyết nào đúng chẳng nữa, chúng ta thấy danh từ Văn Hóa xuất hiện, buổi đầu chỉ là do nhu cầu “Dịch thuật” (Tìm một chữ có khái niệm tương đương với danh từ “Culture” trong văn hóa Tây Phương) Nhưng sau khi người Trung Hoa hay người Nhật đã tìm ra thuật ngữ mới “Văn Hóa” để dịch chữ “Culture” rồi, thì danh từ này đã được các quốc gia khác tại Á châu như Việt Nam, Thái Lan, Ấn Độ v.v... chấp nhận và nhanh chóng trở thành thông dụng hay phổ thông .....Tiếp theo nhu cầu “dịch thuật” là “nhu cầu Định Nghĩa Văn Hóa là gì”? Tới đây nhiều học giả Trung Hoa và Việt Nam thường dùng phương pháp “Duy danh định nghĩa” (căn cứ vào tên để định nghĩa- cũng có người gọi là phương pháp triết tự) theo kiểu “Chữ Văn là dáng dấp, vẻ đẹp, nét cao quý, hay Văn là Văn học còn chữ Hóa là “thay đổi, hay giáo hóa” Vậy Văn Hóa là “dùng Văn để giáo hóa con người, (Cách định nghĩa thứ nhất) hay “Văn hóa có chức năng thay đổi con người để ngày càng trở nên cao quý tốt đẹp hơn” (Cách định nghĩa thứ hai !) Phương pháp duy danh định nghĩa như trên tuy có ưu điểm là “giản dị”, “dễ hiểu, dễ nhớ”, nhưng tất nhiên là thiếu sót vì văn hóa đâu phải chỉ có một chức năng duy nhất là Giáo hóa con người mà thôi đâu? Hơn nữa phương pháp “duy danh định nghĩa” này còn đưa tới “một lối nhìn”, “một nếp nghĩ “hay một “khẳng định”

nếu không muốn nói là một “định kiến văn hóa “là chỉ có những gì “Đẹp” “Đúng” “Lành” (Chân thiện mỹ) mới là Văn Hóa còn những gì là “Sai, ác, xấu” không thuộc lãnh vực văn hóa hay sao?? Phải chăng đây là lối nhìn hay quan niệm văn hóa theo các học giả văn hóa Đông Phương có phần khác biệt với các học giả văn hóa Tây Phương? Thật vậy ngay cả học giả Hồ Hữu Tường của Việt Nam cũng quan niệm chỉ những gì “đẹp” và “cao quý” mới là Văn Hóa còn những gì là “xấu ác” hay “bất thiện” “nghịch lý” hay “nhố nhăng” Hồ Hữu Tường gọi đó là “*Quái Hóa*” ?? (Danh từ “Quái Hóa” do học giả Hồ Hữu Tường đặt ra nhưng không được thông dụng!) Lối nhìn văn hóa theo hướng “chân thiện mỹ” tới nay vẫn còn là lối nhìn “quen thuộc” hay “cổ điển” của khá nhiều các nhà nghiên cứu hay các học giả văn hóa Đông phương, nhất là Trung Hoa và Việt Nam ! Song các nhà nghiên cứu hay học giả văn hóa Tây Phương nhất là trường phái định nghĩa Văn Hóa theo “Nhân học” (Anthropology) “Xã Hội Học” (Sociology) họ quan niệm tất cả những gì là phương thức biểu hiện của sự sống con người trong xã hội thì đều là Văn hóa cả. Hơn nữa họ quan niệm cứu cánh hay cùng đích của văn hóa nhằm đưa con người tới “Chân Thiện Mỹ” nhưng phương thức biểu hiện văn hóa không nhất thiết phải là “chân thiện mỹ”! Chính lối nhìn không bị “gò bó đóng khung” trong một qui phạm nhất định nên người Tây Phương và ngay cả người Việt chúng ta, những ai có cái nhìn mới về văn hóa đều có thể dùng chữ Văn hóa một cách “linh động” như “Văn hóa dân chủ (Democratic culture) “Văn hóa truyền thống (Heritage Culture)” “Văn hóa... nhảy đầm” (Dancing culture) “Đức giáo Hoàng Jean Paul II gọi “hiện tượng phá thai” tại các quốc gia như Hoa Kỳ là “ Văn hóa của sự chết” (Culture of the death) đối nghịch với “Văn hóa của sự Sống” (Living culture). Người CS tự hào họ có “Văn hóa Mác- Xít”(Marxist culture) “Văn hóa đảng (Party culture.) mà thực chất là “Văn hóa ăn cướp” (Robbing culture)...Ba loại văn hóa sau cùng này tuy ba mà là một vì “Văn hóa Mác- Xít” là cha đẻ của “Văn hóa đảng” và “Văn hóa đảng” cũng chính là “văn hóa ăn cướp” (C.S cướp chính quyền, cướp nhà, cướp đất, cướp ruộng của người dân và cướp luôn Nhân Quyền, Dân Chủ và Tự do ....của toàn dân! Vậy đã rõ, nếu có “Văn Hóa tiến bộ”(Progressive culture) thì cũng có “Văn hóa suy đồi”(Cututal decadence) chúng ta không lấy làm lạ! và cũng không có gì là mâu thuẫn cả ! Chỉ với cái nhìn chân xác, khoáng đạt về văn hóa như trên, chúng ta

mới có thể “Diệu dụng”(Super effectiveness) được Văn Hóa trong thời đại mới.....

Ghi Nhận 6: Học giả Đào Duy Anh đã phỏng theo giới thuyết của Fe'lix Sartiaux định nghĩa “Văn hóa tức là Sinh hoạt” (Xin xem lại Định Nghĩa văn hóa thứ tư đã nói ở trên) hay nói khác đi tất cả các hình thái hoạt động của con người đều là văn hóa...Định nghĩa này đúng chứ không sai, Nhưng động cơ nào? thúc đẩy con người hoạt động? vì mình hay vì đời hay vì cả hai? Động cơ đó phát xuất do “nhu cầu sinh lý, thể lý” ...như “ăn mặc ở”, “làm ái tình” của con người? hay “nhu cầu tâm lý” ....như giáo tiếp...ứng xử, thưởng ngoạn, hân thưởng cuộc sống? hay do “nhu cầu tâm linh” .....thờ phượng “Thần linh”, tin tưởng và cầu nguyện “Thượng Đế” hay do “ý thức tìm tòi, tra vấn về ý nghĩa cuộc sống”, đưa tới nhu cầu “tự thức tỉnh”, nhu cầu tìm “con đường giải thoát” cho chính con người mình và đồng loại? Vậy động cơ nào, lý do thâm sâu nào thúc đẩy chi phối mọi hoạt động mọi sinh hoạt của con người? Đặt vấn đề như trên chúng ta thấy rõ: câu định nghĩa “Văn hóa tức sinh hoạt” của học giả Đào Duy Anh hay F'elix Sartiaux tuy đúng, nhưng mới nói lên tính chất “Biểu kiến” hay hình thái “Biểu hiện” của văn hóa mà thôi. Còn bản chất văn hóa là gì là điều mà học giả họ Đào cũng như Fe'lix Sartiaux chưa đào sâu, hay còn thiếu sót ... mà thế hệ hậu tấn chúng ta có bổn phận phải tìm hiểu và khám phá vì văn hóa là tiến trình tìm hiểu, khám phá, sáng tạo không ngừng....

Ghi Nhận 7: Muốn tìm hiểu Bản chất văn hóa là gì? Chúng ta cần tìm hiểu “Bản chất con người là gì ? theo cái nhìn của chủ nghĩa “Duy Tâm”? (idealism) theo cái nhìn của chủ nghĩa “Duy Vật”?(Materialism.), hay theo lối nhìn của “Chân Lý Sự Sống”(The truth of life) .Sự Sống vốn bao hàm cả “Tâm” và “Vật” nên cả hai thuyết “Duy Tâm” hay “Duy Vật” chỉ là cái nhìn “phiến diện” của “Chân Lý Sự Sống”. Sự Sống vốn “không có duy” .... (Dù là “duy tâm”, “duy Vật” “duy Lý” “duy nghiệm” hay “duy linh” đều là phiến diện và sai lầm cả!) Tới đây một câu hỏi khác quan trọng được nêu lên: Văn Hóa bắt nguồn từ đâu? Câu trả lời được tìm thấy là văn hóa bắt nguồn hay khởi đi từ “Sự Sống con người” Con vật hay mọi loại chúng sinh đều có sự sống .Nhưng con vật không có văn hóa! Chỉ riêng con người là “linh ư vạn vật” mới có Văn hóa.... như con cọp, con sư tử có sức mạnh hơn người...con chim “biết bay” Con ong biết “làm tổ” ...(là do bản năng, con ong không có “lý trí” và “ý chí” nên muôn thú con ong vẫn là

con ong-Con chim biết bay, biết kêu, biết hót, nhưng con chim không biết nói - vì con chim không có khả năng sáng tạo ra ngôn ngữ ...Do đó,con vật -bất cứ loại nào, đều không có văn hóa ! Văn hóa là sản phẩm của con người, Văn hóa là đặc tính nổi bật, có thể nói là tinh hoa, ưu việt của SỰ SỐNG, ĐẠO SỐNG con người.!

Thực vậy, muốn tìm hiểu “Bản chất văn hóa là gì?- người ta không thể không đề cập tới “Sự Sống Con Người”vì văn hóa bắt nguồn từ Sự Sống con người... Điều này mới nghe, ai cũng thấy là điều tự nhiên, quá tự nhiên.(tự nhiên như hơi thở, tự nhiên như sự sống.) Nhưng suy tư trầm tư, uyên tư (suy nghĩ từ đáy vực thẳm của tư tưởng...) về Sự Sống con người, chúng ta mới thấy sự Sống con người là điều quý giá nhất và chính sự sống lại là suối nguồn của mọi chân lý (Đây là điều sâu thẳm và kỳ diệu nhất ...) Nhưng Sự Sống ở đây không là “sự sống nói chung” của muôn loài ,(đất đá, cây cỏ thú vật đều có sự sống) Nhưng chỉ riêng “Sự Sống nơi con người” mới đạt đến phẩm chất “ưu việt” làm cho con người VƯỢT THOÁT, THĂNG HOA được chính mình ! (Như đã chứng minh ở trên, “con ong”, “con chim” ... hay loài vật nói chung đều không có văn hóa , chỉ có con người mới có văn hóa ....vì sự sống nơi con người đã đạt tới phẩm chất “tinh anh,ưu việt” tạo nên “trí tuệ,”ý thức”, “siêu thức,” “tiềm thức”, “lương tri” “lương năng” “lương Tâm” “trực giác” và “Trí huệ bát nhã” (Siêu trực giác) “Tình yêu” và sự Sáng tạo”. Chính do sự trầm tư, quán chiếu sâu sắc về “Sự Sống Con Người” chúng tôi đã tìm ra ánh sáng về câu hỏi “khó khăn nhất”, “hóc búa nhất” “bản chất văn hóa là gì”? Chúng tôi xin thưa: Xét về bản chất “*Văn Hóa là Hiện tính của Sự Sống, là tinh hoa của Đạo Sống Con Người, Dân Tộc, Quốc Gia Và Thời Đại.*”

Ghi Nhận 8: Mọi trường Sống của con người hay con người và tương quan 3 thế giới. Môi trường Sống mà chúng ta đang đề cập tới, không chỉ là môi trường sinh thái..... (giữa con người và khung cảnh thiên nhiên) mà còn là mối tương quan giữa con người với 3 thế giới :“Thế giới thực tại”: (Realistic world) “Thế giới Biểu Tượng” (Symbolic world) và “Thế giới Tâm Linh” (spiritual world) Văn hóa khởi nguyên từ sự sống con người nằm trong thế giới thực tại, phản ảnh trong trí óc con người hình thành “thế giới biểu tượng” và cũng chính sự sống con người là “CẦU NỐI” giữa “thế giới thực tại” (trần gian) và “Thế giới tâm linh” (siêu xuất thế gian) Hiện nay đa số nhân loại chưa trực

cảm được thế giới tâm linh ngoại trừ Chúa, Phật, Thần Thánh và các Thiên Sư hay Đại Thiên sư.....Sau khi nhận rõ mối tương quan giữa con người và 3 thế giới vừa nói, chúng ta mới thấy hết giá trị và tầm quan trọng của văn hóa và đạt đến TINH HOA của Sự Sống Con Người. Sự Sống Con Người là kho tàng vàng ngọc, kim cương...vô giá vô biên vô lượng...còn tiềm ẩn trong con người mà con người chưa biết phát huy...chưa biết khám phá thế giới Tâm linh! Chúng ta đã thấy Ánh sáng của Sự Sống, chúng ta đã tri kiến được Sự Sống, song chúng ta chưa *Ngộ Nhập Vào Chân Lý Sự Sống...là suối nguồn của chân Lý, suối nguồn của Văn Hóa...*

Ghi Nhận 9: Có người sẽ hỏi chúng tôi: Tác giả định nghĩa văn hóa theo phương pháp nào? Chúng tôi xin thưa: Chúng tôi không định nghĩa văn hóa theo phương pháp: *“Tinh thần luận”* mà định nghĩa văn hóa theo phương pháp *“Tính thể luận”*

Về phương pháp *“Tính Thể luận”*:

Muốn định nghĩa văn hóa là gì? chúng tôi đặt câu hỏi: Bản chất văn hóa là gì? Văn hóa bắt nguồn từ đâu? Nếu không phải là bắt nguồn từ Sự Sống con người?? Đây là ánh sáng đầu tiên mà chúng tôi đã khám phá ra....Cùng có sự sống mà tại sao các loài vật dù là con vật thông minh nhất, vẫn không có văn hóa? Mà chỉ có con người mới có văn hóa? Phải chăng văn hóa là sản phẩm đặc thù, độc sáng của con người? “Trầm tư,” “uyên t”ư về câu hỏi này, chúng tôi mới ngộ ra: Chỉ có sự sống nơi con người mới đạt đến “yếu tính” hay “tính năng ưu việt” khiến con người Tự Phán Tỉnh, Tự Sáng Tạo,Thăng Hoa được chính mình. Chính con người có Khả Năng Tự Vượt Mình, Tự Thăng Mình... Con người không có đôi cánh để bay trong không gian như con chim bay trong bầu trời.....Nhưng con người lại có “trí năng” “Tâm năng”, hay “Sống năng” *Vượt Thoát Chính Mình, Hòa Đồng Với Vũ Trụ, Hòa Đồng với Thế Giới Tâm Linh...*Do sự trầm tư và quán chiếu sâu sắc này chúng tôi đi tới nhận định:Xét về mặt bản chất hay theo phương pháp “tính Thể luận *“Văn hóa là “Hiện tính” của Sự Sống và là tinh hoa của Đạo Sống Con Người”*(xin xem lại định nghĩa văn hóa thứ 25 của tác giả đã nói ở trên).

Ghi Nhận 10: Tính chất căn bản đặc trưng của Văn hóa. Văn hóa có các tính căn bản, đặc trưng như sau:

Tính Không gian: Văn hóa biểu hiện sinh hoạt của con người trong từng địa phương khác nhau nên mang sắc thái đặc thù của từng địa phương, từng vùng, hay từng quốc gia....nên chúng ta có Văn hóa Việt Nam, Văn hóa Trung Hoa, Văn hóa Ấn Độ, Văn hóa Đông Phương, Văn hóa Tây Phương, v....v..

Tính Thời Gian: Văn hóa không chỉ mang tính không gian mà còn gắn liền với thời gian của từng thời kỳ hay thời đại của mỗi dân tộc nên người ta thường chia ra: "Văn hóa thời Nguyên Thủy", "Văn hóa Thời Phục Hưng", "Văn hóa Hiện Đại" hay Văn Hóa Hậu Hiện Đại": v.v...Văn hóa có tính thời gian, cũng gọi là tính lịch sử....kết hợp với tính không gian làm thành "các Trào Lưu Văn Hóa" v.v...

Tính Nhân bản: Văn hóa khởi đi từ Sự Sống con người nên mang bản tính người (Nhân Tính) mọi sinh hoạt văn hóa phải qui về con người lấy con người làm gốc (Nhân Bản) Tính nhân bản và triết lý Nhân bản là ánh sáng là bó đuốc soi đường cho Văn hóa phụng sự nhân loại.

Tính Nhân Chủ: Văn hóa tuy khởi đi từ Sự Sống con người, nhưng không hoàn toàn mang tính thụ động, mà còn giúp con người vượt lên làm chủ thiên nhiên, làm chủ xã hội, và làm chủ chính mình nên đặc tính cao nhất của văn hóa là tính Nhân Chủ.

Tính Hệ Thống: Con người là sinh vật có lý trí, có nhận thức, có tư tưởng nên con người có khả năng "hệ thống hóa" các khái niệm, nhận thức, thành "nguyên lý", thành "hệ thống" thành "qui luật" ...áp dụng vào trong xã hội .... Do đó văn hóa nhận thức mang tính chất "Hệ Thống" là điều dễ hiểu, chúng ta không lấy làm lạ.

Tính Phi Hệ Thống Siêu Hệ Thống và Vô Hệ Thống: Con người không chỉ có Lý trí, (khối óc) mà còn có tình cảm (Con Tim) và còn có "siêu thức," "vô thức" và nhất là có "tâm linh", nên văn hóa vừa có "Tính hệ thống" vừa có "Tính phi hệ thống". "Siêu hệ thống" và nhất là "Vô hệ thống ....." nữa .

Tính giá trị: Văn hóa do con người sáng tạo ra nên mục tiêu trước hết là phục vụ con người, phục vụ xã hội nhân loại, phục vụ "liên hành tinh"... nên Văn hóa mang "Tính giá trị" và hình thành các "Bảng giá trị" của xã hội thời đại.

Tính tranh đấu, ứng phó và thích nghi: Con người sống là “tranh đấu” tranh đấu với thiên nhiên, tranh đấu với xã hội, tranh đấu chống kẻ thù xâm lăng bảo vệ độc lập dân chủ và bảo toàn lãnh thổ.... Mặt khác con người phải biết điều hòa, ứng phó và thích ứng với hoàn cảnh lịch sử xã hội trong mọi tình huống. Do đó tính tranh đấu, ứng phó và thích nghi cũng là đặc tính của văn hóa.

Tính Hòa giải và Điều hợp: Trong cộng đồng và xã hội bao gồm nhiều con người nên luôn luôn phát sinh “mâu thuẫn” về tư tưởng cũng như quyền lợi (Song cũng chính nhờ có mâu thuẫn giữa những con người, giữa những phe nhóm, tập thể... mà xã hội mới tiến bộ ! Nhưng không phải mâu thuẫn nào cũng đi tới hận thù,, chém giết và tiêu diệt lẫn nhau như lý thuyết giai cấp đấu tranh của Mác -Lê đã chủ trương, mà văn hóa còn giúp cho con người hòa giải, hóa giải mọi mâu thuẫn bằng con đường “Điều hợp”, cùng thăng tiến cộng tồn”

Tính Sáng Tạo: Nhà văn hào André Mailraux đã cô đọng văn hóa trong 3 phạm trù : NGHỆ THUẬT, TÌNH YÊU VÀ SUY NGHĨ -hay Tư duy,- nhận thức,-tư tưởng – (Xin đọc giả xem lại Định nghĩa văn hóa thứ 18 đã nói ở trên) Phạm trù “Suy nghĩ” sẽ hình thành “Văn hóa Nhân Thức” mà con người có thể “khái quát hóa” và “hệ Thống hóa: mà đặc điểm nổi bật là Tính Hệ Thống. Song còn 2 phạm trù lớn kia là “*Nghệ Thuật*” và “*Tình Yêu*” thì không ai có thể “khái quát hóa” hay “hệ thống hóa” được cả ! Tất cả mọi “hệ thống” đều thất bại thảm thương! và hoàn toàn xa lạ với 2 phạm trù này! Nó không chỉ là *Lỗ Hổng Lớn mà là Chân Trời Viễn Mộng, hay Vũ Trụ Mộng Mơ, là Mạch Sống Vô Hình hay Hồn Tính Của Văn Hóa... làm nên Giá Trị Tuyệt Vời Vô Giá của Văn Hóa*. Với hai phạm trù “Nghệ Thuật” và “Tình Yêu” người ta không thể định nghĩa được, nhưng con người có thể Cảm Nhận được, có thể “hòa đồng” và “cảm thông” trọn vẹn. Biên giới giữa “chủ thể” và “khách thể” không còn nữa mà cả hai đã trở thành một. Nói về tình yêu nam nữ là cả hai đã “phải lòng nhau” “mê đắm nhau”... Tính cảm thông, hòa đồng sâu sắc trọn vẹn trong nghệ thuật đó là “Tính Sáng Tạo” và là “Tính Nhập Thể” trong Tình yêu đôi lứa cũng như tình yêu huyền nhiệm tôn giáo . “*Anh với Em là Một*” “*Ta với Vũ Trụ không hai*”

Tính Chuyển Hóa: Bản chất Văn Hóa là “Sống” và “Động”- là thay đổi sáng tạo không ngừng- nên Văn hóa có tính Chuyển Hóa- là điều tự nhiên .Đặc

tính này rất quan trọng, Muốn “phát huy” văn hóa, “diệu dụng” văn hóa, chúng ta phải quan tâm đến đặc tính quan yếu này.

Tính Dung Hóa: Vào thập niên 1960 Nhà Văn Hóa Nguyễn Đức Quỳnh (1909-1974) thành lập “Đàn trường Viễn Kiến” đã sáng tạo ra danh từ “Dung Hóa” mà nhiều người rất thích từ mới này. Tác giả giải thích: “ Dung Hóa” không phải là “Dung hòa”- vì dung hòa là “hòa cả làng” -.Còn “Dung Hóa” là - Tôi “dung” Anh để tôi “hóa” Anh-Ngược lại Anh “dung” tôi để anh “hóa” tôi . Chúng ta cùng “dung nhau” để cùng “hóa nhau”-Muốn thay đổi ai phải hòa đồng bao dung bạn trước rồi sau mới “hóa” –góp ý kiến để thay đổi bạn cho tốt hơn” Đây là cách ứng xử hay nhất tốt đẹp nhất của người có Văn Hóa.(27)

Sáng Hóa: “Sáng Hóa” là gì? là “Sáng tạo” trong lĩnh vực Văn hóa vì Văn hóa trước hết là một “gia sản tinh thần” được các thế hệ tổ tiên truyền lại cho thế hệ đương thời. Các thế hệ đương thời một mặt “kế thừa di sản” văn hóa của tiền nhân và mặt khác, “tiếp thu tinh hoa văn hóa thế giới” và dựa trên 2 yếu tố ấy (1- kế thừa Văn hóa truyền thống và 2-Tiếp thu tinh hoa văn hóa thế giới) để ứng xử hóa hóa và sáng tạo những tư tưởng mới phong thái mới và tạo ra nếp nghĩ, nếp sống mới...nên văn hóa còn có tính năng ưu việt khác là tính Sáng Hóa.

Tính Sống hóa: Sống hóa là gì? là thấm nhuần Văn hóa đến đọt thâm sâu nhất hòa nhập vào “cốt tủy” của Sự Sống. Như người ta thường nói “Tin Đạo” không bằng “Hiểu đạo” hiểu đạo không bằng “Sống Đạo” Một triết gia đã nói: “Sống là “sống cùng...” “sống với” Sống còn là “hội nhập”, “hòa đồng”, “thể nghiệm ” và chứng nghiệm” nữa...Sống Hóa là thể nghiệm chứng nghiệm văn hóa bằng chính sự sống tự thân nơi mỗi người chúng ta. Không thấm nhuần văn hóa đến đọt sâu thẳm và tinh hoa nhất, thì không thể “Sáng Hóa văn Hóa” được. Ngược lại “Sáng Hóa” lại đưa Sống Hóa đến đỉnh điểm cao nhất “tỏa sáng hào quang tính thể văn hóa” Tính “Sống Hóa” còn có tên gọi khác là “Tính Bất Nhị”: có nghĩa :siêu vượt “âm dương” và “siêu hóa âm dương” ...

Tính Quốc Dân: Cứu cánh văn hóa là phục vụ con người, nên một số nhà nghiên cứu văn hóa gọi là “Tính Nhân Sinh”. Gọi là “tính Nhân sinh” cũng đúng chứ không phải sai, nhưng là cách gọi tổng quát không sát nghĩa, không thực tế, và không thực tiễn, Vì con người là sinh vật xã hội, luôn luôn tiếp cận,

tương quan với người khác. Do đó có “con người” cá thể, có “con người tập thể” (như “Đoàn” “Lũ”, “Toán”, “Tổ chức”, “Hội”, “Phong trào”, “Lực lượng”, “Liên minh” hay “Đảng” v...v và v.v.) Và “Con người toàn thể” thường được gọi dưới 3 danh từ: “Quần chúng”, “Nhân Dân” hay “Quốc Dân” Nhiều người hay gọi tập hợp số đông người là “Quần chúng”..Người cộng sản hay dùng danh từ “Nhân dân” Danh từ “nhân dân” tục ra cũng hay vì “nhân” vừa là “Người” vừa là “Người Dân” trong một nước. Tuy nhiên danh từ này đã bị CS “lạm dụng” và mất đi ý nghĩa và giá trị nguyên thủy, nên chúng tôi, dùng danh từ Quốc Dân theo cách gọi và cách định nghĩa rất hay, rất tuyệt của nhà Chí Sĩ Phan Bội Châu.: “Gọi là Quốc Dân” vì “Dân” là “dân “Nước”- “Nước là Nước Dân”(Hai “thực thể” này không thể tách rời) Cứu cánh của văn Hóa là phục vụ “Quốc Dân” trước khi phụng sự “Nhân Loại”. Có quan niệm rõ “con người toàn thể” đứng trên “con người tập thể” mới giải cứu con người thoát khỏi ách họa “độc tài đảng trị cộng sản” và có đặt “con người toàn thể” trong tương quan “Quốc gia Dân Tộc, mới xác định được hướng đi của Văn Hóa. Đây là tư tưởng và là chủ trương đứng đắn và sâu sắc của chúng tôi khi khẳng định Văn hóa có Tính Quốc Dân.

Ghi nhận 12: Chức năng và vai trò quan trọng của văn hóa. Theo Hán Việt Từ Điển của Đào Duy Anh định nghĩa “Văn hóa là văn vật và giáo hóa- Dùng văn tự mà giáo hóa cho người” (Hán Việt Từ Điển trang 527) hay Việt Nam Tự Điển của Lê văn Đức và Lê Ngọc Trụ định nghĩa: “Văn Hóa là văn học và giáo hóa tức sự học hỏi dạy dỗ bằng chữ nghĩa văn chương” (Việt Nam Tự Điển trang 1749) Tiến Sĩ Trương Bồn Tài người khảo cứu và phát huy Việt Học (Việt ontology) cũng định nghĩa Văn Hóa: “Dùng văn để giáo hóa” Lối định nghĩa có tính cách phổ thông, dễ hiểu dễ nhớ này, tuy không sai nhưng thiếu sót vì nội dung Văn hóa không chỉ thu hẹp trong phạm vi “văn học” và chức năng của văn hóa cũng không chỉ là “giáo hóa” con người. Càng ngày người ta càng thấy văn hóa có chức năng và vai trò rất quan trọng:

Văn Hóa ngoài chức năng giáo hóa con người.....

Văn hóa còn là động lực thúc đẩy sự tiến hóa của xã hội nhân loại....

Văn hóa quả có là mầm mống tạo ra chiến tranh, tạo ra sự mất quân bình trong “xã hội thường thái” chỉ vì động cơ tiến hóa tự thân của nhân loại.(Muốn hiểu nguyên nhân sâu xa khởi phát bất cứ một loại chiến tranh nào, dưới bất cứ hình thái nào (Chiến tranh chính nghĩa, chiến tranh phi nghĩa, chiến tranh bành trướng, chiến tranh thực dân (cũ và mới) chiến tranh “nồi da xáo thịt”, “huynh đệ tương tàn”, “chiến tranh qui ước” “chiến tranh du kích, chiến tranh nhân dân, chiến tranh ủy nhiệm ,chiến tranh ý thức hệ, chiến tranh giữa các nền văn minh, chiến tranh nguyên tử vv...và v.v..) đều có thể tìm ra nguyên nhân tối sơ bộc phát chiến tranh trong văn hóa.

Cũng chính văn hóa có khả tính tạo lập lại thế “Quân Bình Mới” (Quân bình trong thế Đông, chấm dứt chiến tranh, văn hòa Hòa Bình trong xã hội nhân loại. Do đó nguyên nhân tạo ra Chiến tranh, cũng bắt nguồn từ Văn hóa. Và nỗ lực kết thúc chiến tranh kiến tạo hòa bình, gìn giữ hòa bình nhân loại cũng sẽ tìm thấy đáp số ngay trong Văn hóa .

Nếu Adam Smith quan niệm có một *Bàn Tay Vô Hình* trong Kinh tế học.thì người viết lại phát hiện ra có một “*Bàn Tay Vô Hình Trong Văn Hóa Học*” (Điều này rất lý thú, tác giả sẽ có dịp trình bày trong một bài khác)

Văn hóa là nền tảng tinh thần xây dựng và phát triển quốc gia, xây dựng nền hòa bình, hay thái hòa trong nhân loại.

Văn hóa còn có vai trò định hướng và điều tiết các hoạt động chính trị xã hội, định hướng và điều tiết các nền văn minh trong xã hội loài người.

Nền văn hóa nào thì sẽ sản sinh ra chế độ đó! Chỉ cần tìm hiểu nghiên cứu nền văn hóa của một quốc gia có bản chất gì? có đặc tính và bản sắc như thế nào là chúng ta biết giá trị tốt xấu của chế độ đó ra sao?!...chắc chắn không sai !

Tóm lại “Muốn Cứu Quốc, Kiến Quốc, Hưng Quốc, kiến tạo Hòa bình Nhân loại đều phải lấy Văn Hóa Làm Chủ Đạo”

III. Kêt Luận.

Khởi đi từ nhu cầu tìm học và tìm hiểu về một số định nghĩa văn hóa, tiêu biểu của Việt Nam và trên thế giới, trước hết là cho cá nhân người viết, hiểu được ý nghĩa căn bản của danh từ văn hóa. Mục đích ban đầu chỉ giản dị như vậy thôi! Nhưng càng tìm hiểu càng thấy biển học mênh mông, đầy sóng gió và thử thách.... Văn hóa mở ra một khung trời viễn mông, hơn thế nữa, cả một thế giới lung linh sâu thẳm và huyền ảo... “*Huyền chi hựu huyền*” (Lão Tử Đạo Đức Kinh)..... Người viết cảm thấy tò mò thích thú và đam mê, say sưa đi tìm và say sưa khám phá, “Suy tư” “Trầm tư” và “Uyên Tư” để... tìm hiểu, và “quán chiếu” sâu hơn về “Nội Dung Văn hóa”, “Bản chất Văn hóa”, “Các Đặc Tính căn bản, tượng trưng của Văn hóa”..... “Sứ Mệnh Văn hóa” và sau cùng “Chủ Đạo Văn hóa”... Điều vui mừng hơn của người viết là căn bản đã “ngộ ra” vì sao nền Văn hóa Việt Nam nói riêng và Văn hóa Đông Phương nói chung tuy cao siêu và sâu thẳm, nhưng cũng huyền bí quá, phức tạp và rối rắm quá, nhất là “rêu mốc phủ đầy...” Chân lý Sự Sống bị khóa lấp.... Đây là nguyên nhân chủ yếu làm cho Văn hóa VN hay Văn hóa Đông phương nói chung bị trì trệ, không tiến lên được, không khai quang được!! Người viết cũng đã “ngộ ra” vì sao nền Văn hóa Tây phương bị khủng hoảng tận gốc rễ... Nhất là muốn “Hòa điệu” hay “Tập Đại Thành Văn hóa Việt Nam”, “Văn hóa Đông phương” và “Tây phương” trên căn bản nào, nền tảng nào...

Giấc mơ Văn Hóa của Cha Rồng mẹ Tiên, Giấc mơ Văn hóa của Vạn Hạnh thiền sư, Giấc mơ Văn hóa của Trạng Trình Nguyễn Bình Khiêm; Giấc mơ Văn Hóa của Nguyễn Trãi; Giấc mơ Văn hóa của Lý Đông A; Giấc mơ Văn hóa của Hồ Hữu Tường.... luôn luôn được “ấp ủ”, “bảo lưu” qua nhiều thế hệ .... Đây là “Niêm tin” và là “Hoài bão” lớn lao của Tổ Tiên nòi giống Việt luôn được “ấp ủ”, “trao truyền”, “gửi gắm” tới các thế hệ con cháu mai sau...

Thế hệ hậu tấn chúng ta hôm nay được vinh hạnh nhận lãnh trách nhiệm, sẵn sàng chấp nhận thử thách với sứ mạng kế thừa và phát huy “Sống Đạo Văn Hóa Việt Nam”

Người xưa ví Văn hóa như cánh chim Phượng Hoàng... “Phượng Minh”... “Phượng Minh”... “Phượng Minh”... tiếng kêu của Chim Phượng Hoàng báo hiệu điềm lành... Văn Hóa Việt Nam Con Phượng Hoàng Cất Cánh...

San Jose Mùa Lễ TạƠn 2015

(Trích trong Tuyển Tập Văn Hóa Chính Tri - TẮC LÒNG NON NƯỚC

- TẬP I của Chu Tấn.)

Tài Liệu Tham Khảo:

1. *Cultures: A critical review of concepts and definitions của Kroeber và Kuckhohn Publishers, London 1952.*
2. *Thế Quân Bình của Văn Hóa Việt Nam- Nguyễn Đăng Thục –Nguồn Newvietart.com*
3. *Lưu Hướng Thời Tây Hán (Năm 77-6 trước công nguyên)*
4. *Đào Duy Anh- Việt Nam Văn Hóa Sử Cương-- Nxb Văn Hóa Thông Tin năm 2000.*
5. *Hồ Hữu Tường- - Tương lai Văn Hóa Việt Nam 1945- Nxb Minh Đức Hà Nội – in lại lần thứ ba 1965 – Huệ Minh- Sài Gòn.*
6. *UNESCO năm 2002-Tuyên bố chung về tính đa dạng của Văn Hóa .*
7. *Dẫn theo Mặc Giao- “Một cách nhìn khác về Văn Hóa Việt Nam” Nxb Tin Vui. Hoa Kỳ 2004*
8. *Xem Đỗ Trọng Huề “Văn hóa và Văn Chương Đặc san Gió Việt 1998 Calgary Canada*
9. *Dẫn theo Phạm Thái Việt và Đào Ngọc Tuấn- Đại Cương về Văn Hóa Việt Nam (2004)Nxb Văn Hóa Thông -Tin trang 12*
10. *Trung Tâm Ngôn Ngữ và Văn Hóa Việt Nam –Bộ Giáo Dục và đào tạo-do Nguyễn Như Ý chủ biên Nxb Văn Hóa.*
11. *Dẫn theo M.J Herskovits trong “Les bases de l’anthropologie culturelle”Paris 1967 p5*
12. *Người Đưa Tin UNESCO Tháng 11-1989, trang 7*
13. *Dẫn theo Phạm Thái Việt và Đào Ngọc Tuấn-Sdd 2004 Nxb Văn Hóa - Thông Tin trang 11*

14. Dẫn theo Phạm Thái Việt và Đào Ngọc Tuấn sdd 2004 Nxb Văn Hóa –Thông Tin trang 11-12.

15. Dẫn Theo Phạm Thái Việt và Đào Ngọc Tuấn Sdd 2004 Nxb Văn Hóa –Thông Tin trang 12.

16. Phan Ngọc –Bản Sắc Văn Hóa Việt Nam trang 14-17, Nxb Văn Hóa Thông Tin Hà Nội -1998.

17. Dẫn theo Vũ Kỳ –Luận Cương về Văn Hóa Việt Nam trang 19 do Trung Tâm Văn Hóa Xã Hội Việt Nam xuất bản tháng 1 năm 1996 Bruxelles –Belgique .In lần thứ hai tại Hoa kỳ 1997.

18. Vũ Kỳ sdd trang 19-21 in lần thứ hai tại Hoa Kỳ 1997.

19. André Mailaux (Sinh 3 Tháng 11 Năm 1901 mất Ngày 23 Tháng 11 Năm 1976 tại Cre'teil, Val-de- Marne) là một Văn Hào (từng đoạt giải Goncourt) nhà phiêu lưu Pháp và là một chính trị gia (Từng làm Bộ Trưởng Văn Hóa Pháp 1058- 1969).

20. It includes all the characteristic activities and interests of a people: Derby day, Henley Regatta, Cowes, the twelfth of August, a cup final, a dog races, the pin table, the dart board, Wensleydale cheese, boiled cabbage cut into sections, beetroot in Vinegar, nineteenth-century Gothic churches and the music of Elgar ... – TS. Eliot, Notes towards the Definition of Culture, p.21.

21. La culture est donc une configuration de la vie reposant sur la croyance commune à une hiérarchie de valeurs déterminées. Cette hiérarchie de valeurs donne à la vie une signification précise, elle s'incarne en un style de vie particulier, à travers des besoins et des normes communes de jugements. Henri de Man, L'Idée socialiste, p. 35.

22. La culture d'une société est le mode de vie de ses membres, c'est l'ensemble des idées et des habitudes qu'ils acquièrent, partagent et transmettent de génération en génération. ...La culture fournit aux membres de chaque génération des solutions efficaces et toutes prêtes pour la plupart des problèmes qui se poseront vraisemblablement aux. Ces problèmes sont eux-mêmes soulevés par les besoins d'individus vivant au sein d'un groupe organisé. – L'Originalité des Cultures (Unesco), p.12, note I.

23. *Je ne sais pas si l'on peut définir toute culture comme la fonction de créer des valeurs qui ne sont ni la reproduction, ni la dérivation des valeurs existantes. – Comprendre No 16, Rencontre Est-Ouest, 5ème séance, p. 267.*

24. *Cuộc nói chuyện của Trung Tâm Nghiên Cứu và Thông Tin Tân Định với đề tài “Văn Hóa là Gì” của B.S. Nguyễn Văn Thọ tại Trường Quốc Gia Âm Nhạc hồi 17 giờ Ngày Chủ Nhật 13.7.1969*

25. *Trần Ngọc Thêm – Tìm Về Bản Sắc Văn Hóa Việt Nam trang 21-27 Nxb TP Hồ Chí Minh 1997.*

26. *Thus in their introduction to the Volume Culture: A critical Review of Concepts and Definitions, the anthropologists L. Kroeber and Clyde Kluckhohn quoted Lowell’s confession: «I have been entrusted with the difficult task of speaking about culture. But there is nothing in the world more elusive. One cannot analyse it, for its component are infinite. One cannot describe it, for it is a Protean in shape. An attempt to encompass its meaning in words is like trying to seize the air in the hand, when one finds that it is everywhere, except in one’s grasp.» – Cf. Gerald Holton, Science and Culture, Houghton Mifflin Co, Boston, The Riverside Press, Cambridge 1955, p. VII.*

27. *Nhận Diện Vóc Dáng Nguyễn Đức Quỳnh của Thế Phong –Nguồn: Newvietart.com*

Kính mời đọc thêm những biên khảo khác của tác giả tại:

<http://www.vietnamvanhien.org/ChuTan.html>

www.vietnamvanhien.net

VIỆT NAM VĂN HIẾN

www.vietnamvanhien.info

TỦ SÁCH VĂN HIẾN VỚI HƠN 8300 TÁC PHẨM